

VNS 1/2011 vp

**VALTIONEUVOSTON SELONTEKO VALTIONTALouden
TARKISTETUISTA KEHYKSISTÄ VUOSILLE 2012—2015**

Valtioneuvosto on antanut valtiontalouden tarkistettut kehykset vuosille 2012—2015

VALTIONTALouden TARKISTETUT KEHYKSET VUOSILLE 2012—2015

Valtioneuvosto on tänään, asian oltua valmistelevasti raha-asiainvaliokunnan käsiteltävänä, antanut valtion talousarviosta annetun asetuksen (1243/1992) 1§:n ja valtiontalouden kehusehdotusten, talousarvioehdotusten sekä toiminta- ja taloussuunnitelmien laadintaperiaatteista 24 päivänä huhtikuuta 2003 annetun valtioneuvoston päätöksen nojalla valtiontalouden kehyspäätöksen seuraavasti:

1. Talouskehitys ja finanssipolitiikka

Kansainvälistä taloudellista ympäristöä leimaa epävarmuus. Sinänsä myönteiset askeleet taustalla olevien ongelmien ratkaisemiseksi niin kansainvälisellä tasolla kuin yksittäisissä maissakaan eivät ole toistaiseksi rauhoittaneet tilannetta.

Suomen talouden perustekijät ovat hyvät verrattuna useimpiin muihin maihin. Suomen taloudella on kuitenkin tunnetut haasteensa. Näissä oloissa korostuu, että omilla käsissämme olevat päätökset ovat oikeita.

On tärkeää kohentaa Suomen talouden kilpailukykyä ja pitää yllä luottamusta Suomen julkisen talouden kykyyn hoitaa velvoitteensa kaikissa tilanteissa. Konkreettinen tavoite on säilyttää Suomen valtion luottoluokitus nykyisellä parhaimmalla mahdollisella tasolla. Tämä puoltaa määrätietoista ja tiukkaa finanssipolitiikka yhdistettynä maltilliseen kotimaiseen kustannuskehitykseen.

Hallituksen tavoitteena on valtiontalouden velan ja kokonaistuotannon suhteen kääntäminen selkeään laskuun vaalikauden loppuun mennessä. Lisäksi hallitus on sitoutunut päättämään vaalikauden loppuun mennessä toimista, joita tarvitaan koko julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi.

Tavoitteisiin pääsemiseksi hallitus tavoittelee valtiontalouden tasapainoa sekä talouden suotuisaa kasvuvauhtia.

Hallitus täsmentää kehyspäätöksessään joukon toimenpiteitä, jotka kohentavat valtiontalouden rahoitusasemaa noin 2,5 mrd. euroa vuoteen 2015 mennessä. Tämän ohella menoja kohdennetaan uudelleen perusturvan parantamiseen ja talouden kasvua ja työllisyyttä edistäviin toimiin. Nämä toimet kohentavat, mutta ennusteeseen perustuen eivät yksinään riitä tasapainottamaan valtiontaloutta ja kääntämään valtiontalouden velkasuhdetta laskuun. Valtiovarainministeriön arvion mukaan valtiontalouden alijäämä olisi edelleen 2,8 % BKT:sta vuonna 2015.

Hallitus on sitoutunut toteuttamaan lisätoimenpiteitä, jos valtion velan BKT-osuus ei näytä kääntyvän laskuun ja valtiontalouden alijäämä näyttää asettuvan yli 1 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Lisätoimenpiteiden täsmentämiseen ja toteuttamiseen on kehyskaudella syytä varautua. Lisätoimenpiteiden ajoitus on tärkeä. Lisätoimenpiteet saattavat sopia huonosti uhkaavaan taantuvaan suhdannetilanteeseen. Toisaalta talouden kasvuodotus hidastuu keskipitkällä aikavälillä, kun talouden kasvupotentiaali hiiptuu.

Julkisen talouden kestävyysvajetta ei kyetä poistamaan pelkästään finanssipoliittisin toimin. Rakenteelliset toimet, jotka edesauttavat korkeampaa työllisyysastetta, pidempiä työuria, julkisten palveluiden parempaa tuottavuutta, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta sekä korkeampaa kasvupotentiaalia, ovat oleellisia valtiontalouden tasapainottamiseksi, ennustettua nopeamman kasvun luomiseksi ja julkisen talouden kestävyysvajeen umpeen kuromiseksi.

Hallitus tavoittelee työllisyysasteen nostamista 72 prosenttiin ja työttömyysasteen paimista 5 prosenttiin vaalikauden loppuun mennessä. Tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että työvoiman ulkopuolella olevien kansalaisten määrä alenee merkittävästi ja että suurin osa työvoimaan siirtyvistä kansalaisista työllistyy. Erityisesti työttömyysastetavoite on haastava. Tavoite edellyttää voimakasta panostusta aktiiviseen työvoimapolitiikkaan sekä työvoiman kysynnän ja tarjonnan tukemiseen.

2. Valtiontalouden tarkistettut kehukset vuosille 2012—2015

Vastuullisen, pitkäjänteisen ja taloudellista vakautta edistävän menopolitiikan varmistamiseksi hallitus jatkaa kehysmenettelyä. Hallitusohjelmaan sisältyy valtion budjettitalouden menojen kehitystä ohjaava koko vaalikauden kattava menosääntö. Tässä kehyspäätöksessä hallitus vahvistaa reaalisen vaalikauden kehyyksen vuosille 2012—2015.

Vaalikauden kehyyksen pohjana on maaliskuun 2011 nk. teknisen kehyspäätöksen mukainen menotaso. Hallitusohjelman liitteessä 2 esitellään painopistealueet, joihin vaalikauden aikana kohdistetaan lisäpanostuksia kaikkiaan noin 700 milj. eurolla vuoden 2015 tasolla. Resursseja suunnataan nuorisotyöttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden torjuntaan, perusturvan parantamiseen, sosiaali- ja terveyspalveluiden kehittämiseen, työllisyyden ja kasvun edistämiseen sekä ympäristön ja luonnon suojeluun. Vastavasti hallitusohjelman liitteessä 2 on sovittu kehyyksen piiriin kuuluvien menojen säästöistä siten että kehysmenojen vuoden 2015 taso alenee 1 215,5 milj. eurolla verrattuna maaliskuun 2011 kehyspäätökseen. Vaalikauden kehys vuosille 2012—2015 asetetaan siten, että se toteuttaa hallitusohjelmassa sovittun menovähennyksen. Lisätalousarvioita varten hallitus varaa kehyyksestä vuosittain 200 milj. euroa.

Taulukossa 1. kuvataan hallitusohjelman menolinjausten vuosittainen kohdentuminen vaalikaudella 2012—2015, jonka myötä vaalikauden kehys muodostuu. Eräiden lisäpanostusten kustannukset ovat tarkentuneet vuoden 2015 tasolla hieman arvioitua alemmiksi, joten hallitusohjelmassa päätetystä lisäysten tasosta jää vuodelle 2015 44 milj. euron käyttämätön osuus. Vastavasti myös vuosille 2012—2014 jätetään 44 milj. euron käyttämätön osuus.¹

¹ Kehysmenojen tasossa on maaliskuun 2011 kehyspäätökseen nähden tapahtunut mm. laskentaperusteisiin liittyviä määrärahojen muutoksia, jotka eivät sisälly hallitusohjelman liitteen mukaisiin menolinjauksiin. Nämä tarkis-

Hallitusohjelmassa linjataan, että kehyksen ulkopuolelta kehyksen piiriin siirretään valtion osuus Kansaneläkelaitokselle kansaneläkelaista johtuvista menoista. Tämän seurauksena vaalikauden kehykseen tehdään tekninen korjaus. Lisäksi kehystasossa otetaan teknisenä korjauksena huomioon edellisellä vaalikaudella kehykseen kuuluviksi budjetoitujen työttömyysturvamenojen perusteparannuksiin liittyvien osuuksien siirto kehyksen ulkopuolelle sekä ylläpitokorvauksen käsittely teknisesti kehyksen ulkopuolella.

Taulukko 1. Hallitusohjelman mukainen vaalikauden kehys 2012—2015 (vuoden 2012 hintatasossa), milj. euroa

	2012	2013	2014	2015
Kehyspäättös 23.3.2011	39 885	40 262	40 329	40 699
Hallitusohjelmamuutokset yhteensä	-451	-814	-1 155	-1 216
— josta hallitusohjelman (liite 2) menosäästöt	-1 063	-1 561	-1 917	-2 150
— josta hallitusohjelman (liite 2) menolisäykset	412	547	562	690
— josta käyttämätön osuus				44
— josta lisätalousarviovaraus	200	200	200	200
Käyttämätön osuus muille vaalikauden vuosille	44	44	44	
Yhteensä	39 478	39 493	39 218	39 483
Momentin 33.40.60 siirtäminen kehykseen kuuluvaksi	3 187	3 153	3 123	2 968
Edellisen vaalikauden jaettujen momenttien siirto kehyksen ulkopuolelle	-199	-215	-213	-216
Vaalikauden kehys hallitusohjelman linjauksin	42 466	42 431	42 128	42 236

Hinta- ja kustannustasotarkistukset sekä rakenteelliset muutokset

Hallitusohjelmassa todetaan, että kehystasoon voidaan tehdä vain kehyksen rakenteelliset tarkistukset sekä hintatasossa tapahtuvia muutoksia vastaavat tarkistukset.

Maaliskuun 2011 kehyspäättöksessä vuosien 2012—2015 kehys asetettiin vuoden 2012 hinta- ja kustannustasossa lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksoitavien menojen osalta. Hinta- ja kustannustasoarviot ovat tarkentuneet tämän jälkeen, minkä johdosta lakisääteisesti ja sopimusperusteisesti indeksidonnaisten menojen vuoden 2012 hintakorjausta tarkistetaan noin 74 milj. eurolla. Muutoksesta suurimman osan selittää valtionosuusindeksiennusteen 0,3 prosenttiyksikön korotus (vaikutus valtionosuuksiin noin 29 milj. euroa) sekä KEL-indeksiennusteen 0,38 prosenttiyksikön korotus (vaikutus indeksidonnaisiin etuuksiin noin 24 milj. euroa). Toisaalta yliopistoindeksi jäädytetään hallitusohjelman mukaisesti kuuden kuukauden ajalta, mikä alentaa vuoden 2012 lakisääteistä indeksikorotusta 28 milj. eurolla, jolloin maaliskuun kehyspäättökseen verrattuna tehtävä tarkistus on nettomääräisesti noin 46 milj. euroa.

Vuoden 2012 kehystasoa korjataan lisäksi kehyksen rakenteellisia muutoksia vastaavasti yhteensä -228 milj. eurolla. Suurin tekninen muutos aiheutuu siitä, että hallitusohjelmassa linjattu perusturvan parantaminen otetaan huomioon vaalikauden kehystason mitoituksessa sen sijaan, että perusturvaan liittyvät kehyksen ulkopuolelle kuulu-

tukset muuttavat lopullista kehyspäättöksen jakamatonta varausta. Kehyspäättöksen jälkeinen jakamaton varaus esitetään taulukossa 3.

vat momentit jaettaisiin kehykseen kuuluvaan ja kehyksen ulkopuoliseen osaan, mikä on tarpeettoman monimutkaista. Lisäksi kehystasoa korjataan eräiden ajoitusmuutosten mukaisesti sekä ottamalla kehystasossa huomioon verotuen luonteinen energiave-roleikkuri, joka on suunniteltu toteutettavan määrärahapuolella palautuksina.

Hinta- ja kustannustasotarkistuksen sekä rakennemuutosten taustalla olevia tekijöitä on tarkasteltu tarkemmin liitteessä 1.

Taulukko 2. Tarkistettu vaalikauden kehys 2012—2015 (vuoden 2012 hintatasossa), milj. euroa

	2012	2013	2014	2015
Vaalikauden kehys hallitusohjelman linjauksin	42 466	42 431	42 128	42 236
Hinta- ja kustannustasotarkistukset	46	47	47	47
Rakennemuutokset	-228	-273	-138	-151
Tarkistettu vaalikauden kehys	42 284	42 205	42 037	42 132

Kehyksen ulkopuolelle jäävät menot

Menosääntö asettaa enimmäismäärän pääosalle, noin neljälle viidennekselle, talousarviomenoista. Menosäännön ja sen pohjalta tässä asiakirjassa vahvistettavan valtiontalouden vuosien 2012—2015 kehyksen ulkopuolelle jäävät lähinnä suhdanteiden ja rahoitusautomaatiikan mukaisesti muuttuvat menot, jotka kuitenkin luetaan kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta. Lisäksi kehyksen ulkopuolelle jäävät mm. valtionvelan korkomenot, arvonlisäveromenot, finanssisijoitukset sekä menot, joissa valtio toimii teknisenä ulkopuoliselta saatavan rahoitusosuu- den välittäjänä.

Kehyksen ulkopuolisia menoja ovat:

- työttömyysturvamenot, valtion osuus toimeentulotukimenoista, palkkaturva ja asumistuki. Mainitut menot luetaan kuitenkin kehyksen piiriin niiden perusteisiin tehtyjen muutosten menovaikutusten osalta.
- korkomenot
- valtion päättämien veromuutosten (ml. sosiaalivakuutusmaksujen) mahdolliset kompensatiot muille veronsaajille
- teknisesti välitettyjä suorituksia ja ulkopuolisilta saatavia rahoitusosuuksia määrältään vastaavat menot
- veikkausvoittovaroja, tolopeleistä saatavia tuloja ja Raha-automaattiyhdistyksen tuloutusta vastaavat menot
- finanssisijoitusmenot
- arvonlisäveromenoihin osoitetut määrärahat

Osakkeista mahdollisesti saatavista myyntituloista yli 400 milj. euroa vuodessa ylittävästä osasta voidaan käyttää enintään 150 milj. euroa kertaluonteisiin kestävästä kasvua tukeviin infra- ja osaamisinvestointeihin.

Päästöoikeuksien huutokaupoista valtiolle kertyneitä tuloja saa kehyksen estämättä käyttää kertaluonteisiin ilmastotoimien ja kehitysyhteistyön menoihin.

Jos menojen taso lisätalousarvioiden jälkeen jää kehystason alle, voidaan erotus, kuitenkin enintään 200 milj. euroa, käyttää seuraavana vuonna kertaluonteisiin menoihin kehyksen estämättä.

Mikäli talouskasvu osoittautuu ennakkoon arvioitua nopeammaksi, käytetään kasvun myötä kasvaneet tulot ja pienentyneet menot ensisijaisesti valtion velkaantumisen vähentämiseen. Mikäli ennen vuotta 2015 valtion velan bruttokansantuoteosuus kääntyy selkeään laskuun, voidaan parantuneesta fiskaalisesta asemasta enintään 30 % käyttää menolisäyksiin hallituksen strategisten päämäärien mukaisesti.

Kehyksen ulkopuolelle jäävien menojen arvioidaan olevan noin 10,3 mrd. euroa vuonna 2012, mikä on noin 3,2 mrd. euroa vähemmän kuin vuodelle 2011 budjetoidut kehyksen ulkopuoliset menot. Vuoteen 2015 mennessä kehyksen ulkopuoliset menot kasvavat noin 11,2 mrd. euroon. Suurin kehyskauden aikaista muutosta selittävä tekijä on valtionvelan korkomenojen kasvu.

Kehyksen ulkopuolisten menojen tason alenemista vuodesta 2011 vuoteen 2012 selittää se, että valtionosuus kansaneläkelaista johtuvista menoista budjetoidaan jatkossa kehykseen kuuluvana menona. Tästä aiheutuva kehysten ulkopuolisia menoja alentava vaikutus on vuonna 2012 noin 3,2 mrd. euroa verrattuna 23.3.2011 kehyspäätökseen.

Suhdanneluonteiset työttömyysturva, asumistuki ym. menot ovat vuonna 2012 noin 60 milj. euroa vuodelle 2011 budjetoitua korkeammat, mutta alenevat kehyskauden kuluessa. Työttömyysturvamenojen budjetoinnin tekninen muutos kuitenkin lisää kehysten ulkopuolisia menoja (199 milj. euroa vuonna 2012) verrattuna maaliskuun kehyspäätökseen. Edellisellä vaalikaudella työttömyysturvamenoihin kohdistuneet ko. vaalikauden harkinnanvaraiset muutokset (päätosperäinen osa) oli budjetoitu kehykseen kuuluviksi menoiksi, mutta vuodesta 2012 lukien ko. momentit siirretään kokonaan kehyksen ulkopuolelle, koska vanhojen päätösten vaikutusta ei ole enää kehysrajotteisesti tarpeen seurata ja ylläpitokorvauksien muutosten kehyskäsittely voidaan jatkossa huomioida suoraan kehyksen tarkistuksin. Lisäksi hallituksen ohjelmassa linjattu perusturvan parantaminen on teknisesti toteutettu budjetoimalla menolisäys kehyksen ulkopuolisena menona sen sijaan että momentit olisi jaettu kehyksen ulkopuoliseen ja kehykseen kuuluvaan osaan. Vaikutus vaalikauden kehykseen on kehysjärjestelmän edellyttämällä tavalla otettu huomioon kehystason alennuksena. Perusturvan parantaminen lisää kehyksen ulkopuolelle budjetoituja menoja 239 milj. euroa vuoden 2012 tasolla.

Kehyksen ulkopuolisia menoja lisäävät myös hallitusohjelman veroperustemuutosten aiheuttamien verotuottomenetysten kompensatiot kunnille. Kompensatio on 263 milj. euroa vuonna 2012, josta se nousee 559 milj. euroon vuodelle 2015. Viennin jälleenrahoitukseen varataan 400 milj. euroa vuodelle 2012 (300 milj. euroa vuodelle 2013), mutta tästä huolimatta vuoden 2012 finanssisijoitukset alenevat noin 1,2 mrd. eurolla vuodesta 2011. Korkomenoarvio vuodelle 2012 on noin 2,2 mrd. euroa, josta sen ennakoitaan nousevan noin 3,4 mrd. euroon vuoteen 2015 mennessä.

Taulukko 3. Valtiontalouden kehukset hallinnonaloittain sekä arvio kehysten ulkopuolisista menoista vuosina 2012—2015, milj. euroa vuoden 2012 hinta- ja kustannustasossa

Hallinnonala	2012 TAE/Kehys	2013 Kehys	2014 Kehys	2015 Kehys
23. Valtioneuvoston kanslia	77	76	75	75
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	6	6	6	6
Yhteensä	82	82	81	81
24. Ulkoasiainministeriö	1 255	1 249	1 247	1 263
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	28	28	28	28
Yhteensä	1 283	1 276	1 275	1 291
25. Oikeusministeriö	805	778	791	792
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	51	51	51	51
Yhteensä	856	829	842	843
26. Sisäasiainministeriö	1 173	1 187	1 108	1 073
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	72	76	76	76
Yhteensä	1 245	1 263	1 184	1 149
27. Puolustusministeriö	2 520	2 373	2 315	2 230
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	333	308	301	293
Yhteensä	2 853	2 681	2 616	2 523
28. Valtiovarainministeriö	14 724	14 875	15 194	15 437
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	1 472	1 581	1 700	1 831
Yhteensä	16 196	16 456	16 894	17 267
29. Opetus- ja kulttuuriministeriö	6 112	6 064	5 948	5 897
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	551	556	562	567
Yhteensä	6 663	6 620	6 510	6 464
30. Maa- ja metsätalousministeriö	1 816	1 805	1 799	1 812
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	888	884	894	904
Yhteensä	2 704	2 689	2 692	2 716
31. Liikenne- ja viestintäministeriö	1 989	2 062	1 877	1 888
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	387	395	356	363
Yhteensä	2 375	2 457	2 233	2 251
32. Työ- ja elinkeinoministeriö	2 491	2 418	2 341	2 296
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	876	746	427	387
Yhteensä	3 367	3 164	2 768	2 684
33. Sosiaali- ja terveysministeriö	8 656	8 546	8 550	8 586
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	3 455	3 388	3 277	3 236
Yhteensä	12 111	11 934	11 827	11 822
35. Ympäristöministeriö	261	247	247	247
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	10	11	11	11
Yhteensä	271	258	258	258
36. Valtionvelan korot	-	-	-	-
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista	2 185	2 684	3 026	3 435
Yhteensä	2 185	2 684	3 026	3 435
Hallinnonalojen kehukset yhteensä*	42 027	41 860	41 664	41 752
Arvio kehysten ulkopuolisista menoista yhteensä	10 326	10 734	10 732	11 201
Päälukot yhteensä	52 353	52 594	52 396	52 953
Vaalikauden kehys	42 284	42 205	42 037	42 132
— Hallinnonalojen kehukset yhteensä*	42 027	41 860	41 664	41 752
— Lisätalousarviovaraus	200	200	200	200
— Jakamaton varaus	57	145	172	180

* Päälukot 21 ja 22 sisältyvät loppusummaan.

3. Valtiontalouden tarkistettut kehukset hallinnonaloittain vuosille 2012—2015

Hallitusohjelman julkisen talouden menosopeutus sisältää eri hallinnonaloille erityisesti kohdennettuja menojen uudelleenkohdennuksia ja säästökohteita sekä kaikille hallinnonaloille yhteisiä säästöjä. Hallitusohjelman säästöjen ja lisäysten vaikutus valtion menoihin vuositasolla on laskettu vertaamalla tämän kehyspäätöksen menoja vuonna 2015 maaliskuun ns. teknisen kehyskeskiarvon menoihin kyseisenä vuonna.

3.1 Hallinnonalakohtaiset linjaukset

Ulkoasiainministeriön hallinnonalan määrärahoissa on otettu huomioon Suomen pyrkiminen YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi 2013—2014 ja mahdollinen jäsenyys neuvostossa. Hallinnonalan määrärahoissa on myös otettu huomioon turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon linjaukset, siviilikriisinhallintastrategia ja rauhanvälittäminen sekä hallitusohjelman mukaiset menosäästöt.

Rauhanvälityksen rooli korostuu jatkossa yhä enemmän kriisien ennaltaehkäisyn tärkeyden vuoksi. Suomella on välitystoiminnassa runsaasti kansainvälisesti tunnustettua osaamista ja kokemusta. Rauhanvälitys ja sitä tukeva kapasiteetin kehittäminen ovat tärkeä osa Suomen panosta kansainväliseen konfliktinestotyöhön ja merkittävä elementti pyrkimyksessä kohti kokonaisvaltaista kriisinhallintaa.

Hallituksen tavoitteena on varmistaa tasainen määrärahakehitys, jonka puitteissa 0,7 % määrärahataso bruttokansantulosta ja Suomen kansainväliset sitoumukset voidaan saavuttaa. Valtioneuvoston kehyspäätöksessä on otettu huomioon hallitusohjelman mukainen kehitysyhteistyömäärärahojen jäädytys siten, että vuosien 2013 ja 2014 varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahataso on euromääräisesti sama kuin vuonna 2012. Tämä sinänsä johtaisi kehitysyhteistyömäärärahojen bktl-osuuden alenemiseen. Hallituskauden puolivälissä ohjataan kuitenkin päästöoikeuksien huutokaupasta saatuja tuloja ilmatorahoitukseen ja kehitysyhteistyöhön. Tässä yhteydessä tavoitteena on kehitysyhteistyömäärärahojen bktl-osuuden nousu hallituskaudella.

Oikeusministeriön hallinnonalalla kehyskaudella on tärkeää lyhentää pitkiä oikeudenkäyntiprosesseja. Rikosasioissa käsittelyn kokonaiskestoa lyhennetään tehostamalla poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinten yhteistyötä. Oikeuslaitoksen toimintakykyä parannetaan rakenteita ja toimintaprosesseja kehittämällä. Oikeuslaitoksen toimintakykyä ja yhteyttä mm. poliisin ja syyttäjien toimintaan parannetaan uudistamalla tuomioistuinten ja syyttäjien asianhallintajärjestelmiä.

Talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi vahvistetaan syyttäjien ja tuomioistuimien, ulosoton erikoisperinnän ja konkurssivalvonnan vuosittaisia voimavaroja 5,2 milj. eurolla vuosina 2013—2015.

Rikosseuraamusjärjestelmää kehitetään siirtämällä rangaistusten painopistettä hienokseltaan laitosseuraamuksista vapaudessa täytäntöön pantaviin seuraamuksiin ja rangaistusten täytäntöönpanossa suljetuista laitoksista avolaitoksiin. Sähköisen valvonnan käyttöä laajennetaan. Rikosseuraamuslaitoksen laitoksentäyttöä, henkilöstömäärää ja vankilukua sopeutetaan kehyspäätöksen mukaisen määrärahatason edellyttämällä tavalla. Rangaistusten täytäntöönpanon toimintakykyä parannetaan toimintaprosesseja sekä tietojärjestelmiä kehittämällä.

Vaalimenoihin osoitetaan 1 milj. euron vuosittainen lisäys. Lisäksi vaalien järjestämisestä kunnille maksettavien korvausten tasoa nostetaan vuodesta 2014 lähtien 0,1 eurolla/äänioikeutettu. Lisäksi säädetään laki kansalaisaloitteesta ja otetaan käyttöön sitä tukeva tietoverkkosovellus.

Sisäasiainministeriön hallinnonala toteuttaa hallitusohjelman mukaiset menosäästöt kehyskaudella pienentämällä menotasoa vuoteen 2015 mennessä poliisin osalta 10 milj. euroa, Rajavartiolaitoksen osalta 2 milj. euroa sekä maahanmuuton osalta 20 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti harmaan talouden torjunta on uuden hallituksen kärkihankkeita. Ohjelman linjausten toteuttaminen edellyttää merkittävää lisäpanostusta harmaan talouden torjuntaan. Poliisille osoitetaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntaan yli 6 milj. euron vuosittainen lisärahoitus vuosina 2013—2015. Määrärahalisäys kohdistuu poliisissa talousrikosvirkojen jatkamiseen, juttuvarannon vähentämiseen ja tutkinta-aikojen lyhentämiseen, harmaaseen talouteen liittyvän järjestäytyneen rikollisuuden paljastamiseen ja tutkintaan, reaaliaikaisen tutkinnan tehostamiseen ja sitä kautta rikoshyödyn takaisinperinnän lisäämiseen, liiketoimintakiellon tehokkaampaan valvontaan, korruptiorikollisuuden paljastamiseen, rahanpesun selvittelykeskuksen vahvistamiseen sekä viestinnän, tutkimuksen ja koulutuksen lisäämiseen.

Rajavartiolaitoksessa toteutetaan kehyskaudella avomerellä ja jääolosuhteissa toimintakykyisen monitoimialuksen hankinta. Hankinnan kokonaiskustannukset ovat 97 milj. euroa, josta 68 milj. euroa kehyskaudella. Suunniteltu ulkovartiolaiva on monitoimialus, jossa on huomioitu valtion eri viranomaisten tarpeet. Aluksen kolme tärkeintä käyttötarkoitusta ovat rajaturvallisuustehtävät, meripelastus sekä öljyntorjunta. Hankinta tukee hallitusohjelman linjauksia kotimaista kasvua ja työllisyyttä tukevista toimenpiteistä sekä merellisiin ympäristövahinkoihin varautumisesta.

TOTI-hätäkeskustietojärjestelmän hankinta, käyttöönotto ja ylläpito jatkuvat vuosina 2013—2015. Meneillään olevassa rakennemuutoksessa hätäkeskusten lukumäärä vähenee vaihteittain viidestätoista kuuteen vuoden 2015 loppuun mennessä. Rakennemuutosta tukemaan ja strategisia linjauksia toteuttamaan on asetettu Hätäkeskuslaitoksen strateginen muutoshanke (HAKMU). Hätäkeskuksia yhdistämällä tavoitellaan tuottavuussäästöjä ja hätäkeskuspalvelujen yhdenmukaistamista valtakunnallisesti.

Suomeen tulevien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrän arvioidaan vähenevän kehyskaudella siten, että vastaanoton piirissä on vuonna 2015 yhteensä noin 3 000 henkilöä, joista vastaanottokeskuksiin majoitettuna on noin 2 100. Vuoden 2011 alussa vastaanoton piirissä oli noin 4 600 henkilöä, joista vastaanottokeskuksiin majoitettuna oli noin 3 300. Vastaanoton menojen arvioidaan vähenevän kehyskaudella siten, että vuonna 2015 menot ovat yhteensä noin 40 milj. euroa alhaisemmat edelliseen kehyspäätökseen nähden. Puolet vähennyksestä eli noin 20 milj. euroa, johtuu turvapaikan hakijoiden määrän vähenemisestä, puolet hakemusten käsittelyn tehostamisesta.

Puolustusministeriön hallinnonalalla toiminnan painopisteenä on hallitusohjelman mukaisesti laaja puolustusvoimauudistus, joka toteutetaan vuosina 2011—2015. Tavoitteena on Suomen puolustuskyvystä huolehtiminen ja pysyvien kustannussäästöjen aikaansaaminen. Hallitusohjelman mukaisesti hallinnonala toteuttaa 200 milj. euron menosäästöt vuonna 2015 edelliseen kehyskauteen verrattuna puolustusvoimista ja niiden materiaalihankinnoista.

Hallitusohjelman mukaisten menosäästöjen lisäksi puolustushallinnon on uudelleen kohdennuksin varattava riittävä rahoitus kehyskauden uusille menopaineille ja uudistuksen tekemiselle eli muutostalouksille. Tilanne on haasteellinen, ja edellyttää välittömiä säästötoimenpiteitä sekä merkittäviä rakenteellisia ja toimintatavan muutoksia. Puolustuksen toiminnan tasoa joudutaan laskemaan ja materiaalihankkeita edelleen leikkaamaan.

Puolustushallinto aloittaa hallitusohjelman mukaisesti välittömät sopeuttavat toimet menopaineiden hillitsemiseksi ja uudistuksen toteuttamiseksi. Reserviläiskoulutusta, harjoitustoimintaa sekä lento- ja alustoimintaa supistetaan merkittävästi. Myös varusmiesten maastovuorokausien määrää vähennetään. Materiaalisessa suorituskyvyssä rajoitetaan uudistuksen suunnitteluvaiheessa vain ylläpitoon ja maltilliseen ajantasaistamiseen voimassa olevista sitoumuksista kiinni pitäen. Materiaalihankintojen säästöt edellyttävät joiltakin osin luopumista suunnitelluista hankinnoista. Kiinteistöinvestoinnit kohdennetaan vain kohteisiin, joissa ei ole riskiä siitä, että investoinnit jäävät puolustusvoimauudistuksessa tarpeettomiksi. Puolustusvoimauudistus toteutetaan siten, että kiinteistöjen peruskorjaukset ovat taloudellisesti kestäväällä pohjalla. Poikkeusolojen toiminnan tarve on ensisijainen peruste infrastruktuurin kehittämiseksi. Alueista ja toimitiloista luovutaan kokonaisuuksina. Puolustusvoimien henkilöstön määrä, rakenne ja osaaminen mukautetaan palvelemaan sodan ajan joukkojen tarvetta ja puolustusvoimien tehtäviä sekä puolustusjärjestelmän pitkäjänteistä kehittämistä. Vuoden 2015 loppuun asetettujen henkilöstötavoitteiden edellyttämät tuottavuustoimenpiteet toteutetaan ja lisäksi suunnitellaan puolustusvoimauudistuksen mukainen henkilöstövähennys ja tarvittava osaaminen varmistetaan. Sotilaalliseen kriisinhallintaan ja muiden viranomaisten tukemiseen valmistaudutaan käytössä olevien resurssien puitteissa.

Puolustusvoimien ravitsemispalvelut on päätetty yhtiöittää 1.1.2012 alkaen. Tämän johdosta kehyspäätökseen on sisällytetty määrärahat, jotka tarvitaan uuden yhtiön perustamismenoihin, yhtiöön sijoitettavaan omaan pääomaan sekä yhtiöön siirtyvien työntekijöiden lisäeläkevakuutuksiin.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan määrärahat pysyvät kehyskauden lopulla vuonna 2015 lähes samalla tasolla kevään kehyspäätökseen verrattuna. Verohallinto selvittää parhaillaan tietojärjestelmien kokonaisuudistuksen toteuttamista, joka ajoituisi vuosille 2013—2017. Järjestelmäkehitys alkaisi hankintalain edellyttämällä kilpailutuksella jo vuonna 2012. Verohallinnon eräajoalusta joudutaan uusimaan vuoteen 2017 mennessä, koska eräajoalustan käyttöön liittyvä toimittajan tuki päättyy vuonna 2017.

Tässä kehyspäätöksessä on Sähköisen asioinnin ja demokratian edistämishallinnon (SADe-ohjelma) kustannuksia varauduttu rahoittamaan Oppijan palvelukokonaisuudesta peruskoulutukseen ja toisen asteen koulutukseen liittyvät hankkeet, Osallistumisympäristön palvelukokonaisuus, Työnantajan palvelukokonaisuus, Yrityksen perustajan palvelukokonaisuus ja Rakennetun ympäristön ja asumisen palvelukokonaisuus. Muiden hankkeiden (mm. Oppijan palvelukokonaisuuden muut osat, Kansalaisen hyvinvoinnin palvelukokonaisuus sekä Oma terveys palvelukokonaisuus) valmistelua jatketaan mutta niiden toteutuminen jää riippumaan hallituksen linjauksista ja rahoitusvarauksista. Valtion ja kuntien yhteisten tietojärjestelmähankkeiden kehittämiseen, pilotointiin, käyttöönottoon ja hallituksen myöhemmin päätettäväksi jäävien hankkeiden valmisteluun on varattu yhteensä 18 milj. euroa kunakin kehysvuonna. Hankkeissa kehittämisen, pilotoinnin ja käyttöönoton kustannusten jako valtion ja

kuntien kesken on kuten aiemmin 50 %/50 %. Kuntien rahoitusosuutta vastaavasti kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta on vähennetty 9 milj. euroa kehyskauden kunakin vuonna. Ylläpitokustannuksista vastaavat käyttäjät eli valtio ja kunnat. Tietohallintolain antamin valtuuksin määritellään hankkeissa rakennettavien järjestelmien pysyminen yhteentoimivina.

Harmaan talouden torjuntaa laajennetaan ja tehostetaan ottamalla käyttöön mm. verotunniste rakennusalan ulkomaisille verovelvollisille ja luomalla harmaan talouden poikkihallinnollinen viranomaistiedon tietolähdejärjestelmä. Harmaan talouden torjuntaan valtiovarainministeriön hallinnonalalle ehdotetaan yli 6 milj. euron vuosittaisista määrärahan lisäystä vuosille 2013—2015.

Tullilaitoksen EU:n laajuisia, sähköiseen tullaukseen liittyviä tietojärjestelmiä kehitetään kehyskaudella yhteensä 18,5 milj. euron lisäpanostuksella hallinnonalan tuottavuusrahasta. Tilastokeskuksen pakollisiin EU-säädöksistä johtuviin hankkeisiin kohdistetaan 2,25 milj. euron lisärahoitus. Samoin kuntatilastoinnin ja tutkijapalvelun kehittämistä tuetaan kehyskaudella 3,3 milj. euron lisäpanostuksella. Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmän rakennus- ja kiinteistötietojen uudistushankkeelle osoitetaan hallinnonalan tuottavuusrahasta yhteensä 2,1 milj. euroa vuosina 2014 ja 2015.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan rakenteelliseen uudistamiseen kohdistuu kehyskaudella hallitusohjelman mukainen 15 milj. euron säästö. Uudistukset käynnistyvät vuonna 2013.

Hallitusohjelman mukainen yhteiskuntatakuu tarjoaa jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikan viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Ammatillisen koulutuksen opiskelijavalintoja kehitetään yhteiskuntatakuun tukemiseksi. Samoin vahvistetaan oppilaanohjausta ja opinto-ohjausta. Poikkihallinnollinen yhteiskuntatakuu toteutetaan täysimääräisesti vuonna 2013.

Esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä taiteen perusopetuksen laatua parannetaan edelleen kehyskauden aikana. Toimenpiteinä ovat muun muassa perusopetuksen ryhmäkokojen pienentäminen, aamu- ja iltapäivätoiminnan lisääminen, kerhotoiminnan vakiinnuttaminen ja opiskeluhuollon vahvistaminen. Lisäksi käynnistetään maahanmuuttajien lukiokoulutukseen valmistava koulutus. Kehittämistoimiin kohdennetaan kehyskaudella lisärahoitusta vuodesta 2012 alkaen.

Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Lukioiden rahoituksen 30 milj. euron säästöistä 15 milj. euroa toteutetaan vuonna 2014 ja täysimääräisenä säästö toteutuu vuodesta 2015 lukien. Säästön toteutus edellyttää lukioverkon tiivistymistä ja lukioiden rahoitukseen liittyvän lainsäädännön uudistamista jo vuoden 2012 aikana.

Ylioppilastutkinnon järjestämisestä aiheutuvia kiinteitä menoja siirretään osittain valtion varoin katettavaksi vuodesta 2012 alkaen. Muutos mahdollistaa opiskelijoiden maksaman koekohtaisen maksun ja tutkintomaksun alentamisen. Kustannus, 1,3 milj. euroa, katetaan pääluokan sisäisin siirroin.

Perusopetuksen, lukiokoulutuksen ja taiteen perusopetuksen perustamishankkeiden määrärahat vähenevät 20,3 milj. euroa vuoteen 2015 mennessä.

Vapaan sivistystyön oppilaitosten valtionosuuksiin osoitettua määrärahaa leikataan hallituksen päätöksen mukaisesti 11,5 milj. eurolla vuodesta 2012 alkaen.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkkoa sopeutetaan alueelliseen väestökehitykseen. Kehyspäätöksessä on otettu huomioon hallitusohjelmassa ja kehyspäätöksessä sovittuina valtion menosäästöinä ammatillisen koulutuksen osalta yhteensä 74 milj. euroa vuoteen 2015 mennessä. Tästä 35 milj. euroa kohdistuu ammatilliseen koulutukseen, 8 milj. euroa ammatilliseen lisäkoulutukseen ja 31 milj. euroa oppisopimuskoulutukseen. Säästöt toteutetaan ammatillisen koulutuksen osalta vaiheittain vuodesta 2014 alkaen ja oppisopimuskoulutuksen ja ammatillisen lisäkoulutuksen osalta vuodesta 2013 alkaen.

Vuoden 2010 alusta voimaan tulleen yliopistouudistuksen ja sen rahoitusjärjestelmän mukainen valtionrahoituksen ensimmäinen indeksitarkistus on tehty vuodelle 2011. Indeksikorotus tapahtuu korottamalla yliopistoille edellisen vuoden talousarviossa osoitettua määrärahaa, kertaluonteisia erä lukuun ottamatta, yliopistoindeksin vuotuista kustannustason nousua vastaavasti. Yliopistoindeksin kustannusvaikutus vuodelle 2012 on noin 56 milj. euroa. Kehyspäätöksessä on varauduttu yliopistojen työnantajan työttömyysvakuutusmaksujen korvaamiseen täysimääräisesti vuodesta 2012 lähtien. Kehyspäätöksessä on lisäksi otettu huomioon hallitusohjelman mukaisesti yliopistojen osalta 86,2 milj. euron vuotuinen menosäästö vuoteen 2015 mennessä. Vuonna 2012 tästä säästöstä toteutetaan 30 milj. euroa vähentämällä yliopistojen lisärahoitusta. Lisäksi vuonna 2012 toteutetaan yliopistoindeksin puolen vuoden jäädyttämistä vastaava säästö. Hallitusohjelman mukainen säästö toteutuu kokonaisuudessaan vuonna 2014.

Hallitus on päättänyt käynnistää valmistelun ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen siirtämiseksi hallituskauden aikana kokonaan valtiolle. Samalla ammattikorkeakouluista tehdään itsenäisiä oikeushenkilöitä. Kehyspäätöksessä on otettu huomioon hallitusohjelman mukaisena valtion menosäästönä ammattikorkeakouluverkon ja rahoitusjärjestelmän uudistamisen perusteella 51 milj. euroa. Säästö toteutetaan vuodesta 2012 alkaen asteittain siten, että vuonna 2012 säästö on 2 milj. euroa, vuonna 2013 20 milj. euroa, vuonna 2014 31 milj. euroa ja vuonna 2015 51 milj. euroa.

Kasvua edistävänä toimena tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen on varauduttu 8,5 milj. euron lisärahoituksella vuodesta 2012 alkaen. Tästä panostuksesta opetus- ja kulttuuriministeriön osuus vuonna 2012 on 4 milj. euroa, vuonna 2013 5 milj. euroa ja vuosina 2014 ja 2015 8,5 milj. euroa.

Suomen Akatemian valtuuden kokonaistason tehdään hallituksen päätösten mukaisesti vajaan 12 prosentin vähennys vuosina 2012—2015. Tutkimusmäärärahan taso laskee leikkauksen myötä vuoteen 2015 mennessä noin 34 milj. eurolla. Suomen Akatemian valtuuden ja tutkimusmäärärahojen laskennassa siirrytään kehyskaudella malliin, jossa vuoden 2010 alussa toteutetun tutkijavirkamuutoksen vuosikustannus 24 milj. euroa sulautetaan Akatemian kokonaisvaltuuteen. Kokonaisvaltuuden määrä pysyy muutoksen seurauksena jatkossa samana, kun se aikaisemmin vaihteli vuosittain. Laskentamallin muutoksella ei ole vaikutuksia Suomen Akatemialle varattujen määrärahojen tasoon.

Opintotuki sidotaan indeksiin 1.9.2014 lukien. Toisen asteen opintojen enimmäistuki-aikaa rajataan 1.8.2014 lukien. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden koulumatkatukeen varataan vuosittaista lisärahoitusta 1,6 milj. euroa matkalippujen oletettua suuremman hintojen nousun perusteella.

Kulttuuripolitiikassa kehyskauden tavoitteena on edistää kulttuurin ja luovan alan työllistävyyttä, lisätä kulttuuripalveluiden tasa-arvoista saatavuutta ja kulttuurin kansantaloudellista vaikuttavuutta. Valtion taidemuseon säätiöittäminen valmistelu käynnistetään osana hallitusohjelmäsäästöjä siten, että säätiöittäminen toteutuu vuodesta 2014 alkaen. Liikunnan asemaa peruspalveluna vahvistetaan kehyskaudella tavoitteena liikunnallisen elämäntavan vahvistuminen, yhdenvertainen palvelujen saatavuus sekä menestys kansainvälisessä huippu-urheilussa. Aktiivinen kansalaisuus ja sosiaalinen vahvistaminen säilyvät nuorisopolitiikan keskiössä. Yhteiskuntatakuun toimeenpanolla pidetään työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön nykytaso. Nuorisotyöhön hallitusohjelmassa kohdistettu 6 milj. euron säästö toteutetaan kohdentamalla uudelleen veikkaus- ja raha-arpajaisten voittovaroja nuorisotyön edunsaajien kesken.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla maataloutta, maaseudun kehittämistä ja kalataloutta tuetaan kansallisten ja EU:n yhteisten maatalous- ja kalastuspolitiikan tavoitteiden mukaisesti sekä EU:n rahoituksella että kansallisin varoin.

Hallitusohjelmassa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle asetetaan 110 milj. euron menosäästöt vuoteen 2015 mennessä. Näistä säästöistä on osoitettu 40 milj. euroa maatalouden tukimomenteille ja 50 milj. euroa muille kuin maatalouden tukimomenteille. Lisäksi hallitusohjelmassa todetaan, että vaalikauden aikana osoitetaan maa- ja metsätalousministeriön pääluokasta 20 milj. euroa kehyksiin luettavia lisäsäästökohteita.

Hallitusohjelman mukaisena vihreän talouden lisäpanostuksena hallinnonalan kehyksessä on otettu huomioon vuosittain 1,6 milj. euron lisärahoitus luomualan ja lähiruuan kehittämisohjelmaan. Hallitusohjelman Itämeren suojeluun kohdistetut lisäykset on otettu huomioon ympäristöministeriön hallinnonalan kehyksissä. Tästä on tarkoitus kuitenkin tukea poistokalastusta. Metsähallituksen luontopalvelulisäyksestä on otettu huomioon maa- ja metsätalousministeriön kehyksissä 0,5 milj. euroa vuosittain.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen mitoituksessa on otettu huomioon komission kansallisten tukien päätöksistä johtuva määrärahan käyttömahdollisuuksien väheneminen, mikä alentaa kehystasoa vuoden 2011 talousarvioon verrattuna. Lisäksi maa- ja puutarhatalouden kansallisessa tuessa on otettu huomioon vuosina 2014—2015 hallitusohjelmaan perustuva vuotuinen 40 milj. euron säästö sekä vuosina 2012—2013 yhteensä 37 milj. euron säästö kevään kehyspäätökseen nähden.

Maatalouden satovahinkojen lakisäätäinen korvausjärjestelmä uudistetaan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan kokonaisuudistuksen myötä vuoteen 2014 mennessä. Tämän johdosta järjestelmän menoja supistetaan vuonna 2015 3,4 milj. eurolla.

Maatalouden luopumistukijärjestelmän menoja vähennetään vuosittain 17 milj. euroa vuosina 2012—2015. Hallitusohjelman mukaisesti luopumistukijärjestelmän vuokrausvaihtoehdosta luovutaan.

Hallitusohjelman mukaisesti maatilatalouden kehittämisrahaston (MAKERA-rahoitusjärjestelmä) toimivuus, rakenne ja asema nykytuotoisena investointien rahoituskanavana arvioidaan. Kehykseen ei sisälly siirtoa maatilatalouden kehittämisrahoitukseen. Maaseutuelinkeinojen korkotukilainojen vuotuinen korkotukilainavaltuus on mitoitettu 300 milj. euroksi.

Hallitusohjelman perusteella kehysten mitoituksessa on vähennyksenä otettu huomioon maa- ja metsätalousministeriön maatalousosaston maaseudun kehittämissyksikön maaseutupolitiikkajaoston siirtyminen työ- ja elinkeinoministeriön pääluokkaan.

Hallitusohjelman mukaisina maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan säästöihin sisältyy myös vesivarojen käytön ja hoidon sekä vesihuollon tuen rahoituksen säästöt. Vuoden 2015 kehystaso on tämän johdosta 11 milj. euroa alemmalla vuositasolla kevään kehyspäätökseen verrattuna.

Metsiin perustuvien elinkeinojen kilpailukyvyyn ja kannattavuuden parantamista jatketaan Kansallisen metsäohjelman uusilla linjauksilla ja toimenpiteillä. Hallitusohjelmassa sovittujen menosäästöjen vuoksi valtion vuotuinen tukirahoitus vähenee kevään kehyspäätökseen nähden yksityismetsien metsänhoito- ja perusparannustöihin 10 milj. eurolla, pienpuun energiakäytön edistämiseen 9 milj. eurolla ja metsäluonnon hoidon edistämiseen 5 milj. eurolla kehyskauden loppuun mennessä. Määrärahojen niukentuessa tukijärjestelmien vaikuttavuuden ylläpito edellyttää tuettavien töiden, tukiehtojen ja tukitasojen tarkistamista.

Hallitusohjelman perusteella valtiontalouden rahoitusasemaa parantaa myös Metsähallituksen vuotuisen voiton tuloutuksen lisääminen 20 milj. eurolla. Tuloutustavoitteen saavuttamiseksi Metsähallitus vähentää talousmetsäinvestointeja, lisää maanmyyntiä ja parantaa liiketoiminnan kannattavuutta.

Hallitusohjelman mukaista säästöä on lisäksi kohdistettu Maanmittauslaitoksen toimintamäärärahoihin ja kiinteistötoimitusten tukeen. Geodeettisen laitoksen Metsähovin tutkimusaseman korjauksiin on varattu vuosille 2012—2014 lisärahaa yhteensä 4,5 milj. euroa (1,5 milj. euroa vuodessa). Korjausten kokonaiskustannusarvio on 8,1 milj. euroa. Loppurahoitus hoidetaan maa- ja metsätalousministeriön tuottavuustoi- miin varatuista varoista.

Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla vaalikauden alussa laaditaan liikennepoliittinen selonteko, jossa linjataan pitkän aikavälin strategiset tavoitteet ja kehyspäätöksen puitteissa liikenneverkkojen kehittämisen keskipitkän aikavälin hankkeet.

Hallitusohjelman mukaisina säästötoimenpiteinä hallinnonalalla toteutetaan 22 milj. euron määrärahavähennys vuonna 2013 ja 53 milj. euron vähennykset vuosina 2014 ja 2015. Pääluokan merkittävimmät säästöt kohdistuvat merenkulun tukiin (20 milj. euroa vuonna 2015 kevään kehyspäätökseen verrattuna) sekä väylien nimeämättömiin kehittämishankkeisiin (20 milj. euroa vuodessa vuosina 2014—2015).

Hallitusohjelman mukaisesti perusväylänpidon rahoitus turvataan painottaen perusradanpitoa. Perusradanpitoon osoitetaan lisäystä 20 milj. euroa vuonna 2012, 25 milj. euroa vuonna 2013, 30 milj. euroa vuonna 2014 ja 35 milj. euroa vuonna 2015. Uusiin

vielä nimeämättömiin väylien kehittämishankkeisiin on käytettävissä 90,8 milj. euroa vuonna 2014 ja 144 milj. euroa vuonna 2015.

Valtionavustusta yksityisteiden kunnossapitoon ja parantamiseen esitetään 8 milj. euroa vuodessa. Joukkoliikenteen ostamiseen ja kehittämiseen käytetään kehyskaudella 98 milj. euroa vuosittain. Valtakunnallinen laajakaistahanke jatkuu. Laajakaistarakentamisen tukeen haja-asutusalueilla on kehyskaudella varattu yhteensä 32 milj. euroa.

Viestintäviraston kansallisen tietoturvallisuusviranomaisen (NCSA) tehtävät lisääntyvät vuoden 2012 alusta turvallisuuselvityslakiin esitettävien muutosten vuoksi. Postilain muuttamisesta aiheutuu puolestaan Viestintävirastolle lisätehtäviä. Tehtävien edellyttämät henkilöstötarpeet hoidetaan hallinnonalan sisäisillä henkilöstöjärjestelyillä.

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle on kohdennettu hallitusohjelman mukaisina säästötoimenpiteinä 149 milj. euron vähennys vuonna 2013, 189 milj. euron vähennys vuonna 2014 ja 207 milj. euron vähennys vuonna 2015. Pääluokan merkittävimmät säästöt toteutetaan aluehallintoa (ELY-keskukset) tehostamalla (10 milj. euroa vuoteen 2015 mennessä), elinkeinotukia vähentämällä (110 milj. euroa), uusiutuvan energian tukia karsimalla (25 milj. euroa) sekä EU:n rakennerahastojen kansallisen rahoitusosuuden supistamisella (30 milj. euroa).

Teknologia- ja innovaatiopolitiikan rahoitusta vähennetään kehyskauden loppuun mennessä noin 85 milj. euroa vuodessa kevään kehyspäätökseen verrattuna. Tekes-teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskuksen vuosittaisia avustusvaltuuksia vähennetään osana elinkeinotukien säästöjä 55 milj. euroa kehyskauden loppuun mennessä kevään kehyspäätökseen verrattuna. Samoin hanke- ja ohjelmatoiminnan määrärahaa vähennetään 5—6 milj. euroa vuodessa. Hallitusohjelman mukaisina kasvupanostuksina vihreän talouden edistämiseen myönnetään vuosittaista lisärahaa 4,4 milj. euroa ja VTT:n tutkimusinfraan panostetaan 4,5 milj. euroa vuonna 2012 ja 3,5 milj. euroa vuonna 2013.

Työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan saralla hallitus käynnistää työ- ja elinkeinoministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisen hankkeen, jossa valmistellaan ja toteutetaan tarvittavat toimenpiteet nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamiseksi vuoteen 2013 mennessä. Nuorten yhteiskuntatakuun toteuttamiseen määrärahaa lisätään 60 milj. euroa vuodessa vuosina 2013—2015. Vuosittaisesta lisäyksestä kohdistuu TEM:in hallinnonalalla työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimiin 30 milj. euroa vuosina 2013—2015.

Työttömien, erityisesti nuorten ja pitkäaikaistyöttömien osallistumista koulutukseen, palkkatuetuun työhön ja muihin palveluihin lisätään. Pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi käynnistetään hallituskauden kestävä määräaikainen kokeilu, jossa viimeistään 12 kuukauden työttömyyden jälkeen työllisyyden hoidon päävastuu siirretään kunnalle tai kunnille yhteisvastuullisesti siten, että kunnille varataan kokeilua varten riittävät resurssit. Työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimien määrärahaa lisätään kokeilusta johtuen vuosittain 20 milj. eurolla vuosina 2013—2015. Kokeilun tulosten pohjalta tehdään päätökset kuntien ja valtion välisestä työnjaosta työllisyyden edistämiseksi.

Työpankkikokeilu laajennetaan valtakunnalliseksi, mitä varten sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön pääluokkaan on varattu määrärahoja. Samassa yhteydessä työllistämisen-, koulutus- ja erityistoimien vuosittaisista määrärahoja lisätään noin 12—13 milj. eurolla vuosina 2013—2015. Lisäksi työ- ja elinkeinotoimistojen, Kelan ja kuntien yhteinen työvoiman palvelukeskusten toimintamalli ulotetaan koko maahan ja tämän johdosta työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenorahoitusta lisätään 5 milj. eurolla vuodessa.

Finnveran riskinottoa vahvistetaan ja sen rahoitusta lisätään 15 milj. eurolla vuonna 2013 ja 18 milj. eurolla vuosina 2014—2015. Finnvera Oyj:n korkotukilainavaltuuksiksi ehdotetaan 263 milj. euroa. Viennin rahoituksen turvaamiseksi käyttöönotetun, Suomen Vientiluotto Oy:n hallinnoiman väliaikaisen jälleärahoitusmallin viimeiset rahoituspäätökset tehdään vuoden 2011 loppuun mennessä. Tehtyjen sopimusten sitoumuksiin arvioidaan maksatuksi tarvittavan 300 milj. euroa vuonna 2013.

Harmaan talouden torjuntaan perustuen Kilpailuviraston vuosittaisista rahoitusta lisätään 0,5 milj. eurolla ja työ- ja elinkeinoministeriön toimintamenoja 0,2 milj. eurolla vuosina 2013—2015.

Euroopan aluekehitysrahaston hankerahoitusta kohdennetaan ohjelmakaudella 2014—2020 entistä voimakkaammin uusien elinkeinojen aikaansaamiseen, työllisyyden parantamiseen, kasvuhakuisen yritystoimintaan ja päästöjen vähentämiseen. Euroopan sosiaalirahaston painopistealueina ovat vaikeimmassa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen ja työvoiman osaamisen kehittäminen. ESR-varoilla edistetään myös maahanmuuttajien työllistymistä ja kotoutumista.

Energiapolitiikan määrärahat ovat vuonna 2013 reilut 260 milj. euroa, vuonna 2014 noin 245 milj. euroa ja vuonna 2015 268 milj. euroa. Energiatuen vuosittaisista myöntämismääräistä vähennetään 20 milj. eurolla vuosina 2013—2015. Uusiutuvan energian tuotantotuki on 10 milj. euroa alemmalla tasolla kehyskauden viimeisenä vuonna maaliskuun kehyspäätökseen verrattuna. Tämä johtuu aiemmin tehdyn päätöksen mukaisesta turpeen verotason korotuksesta sekä kiinteän sähkön tuotantotuen lakkauttamisesta kehyskaudella.

Hallitusohjelman mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriölle siirrettävien kotouttamistoimien vuosittainen rahoitus on 115 milj. euroa vuosina 2013—2015.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalan määrärahasuhteeseen kehyskaudella vaikuttavat suhdanneluonteiset tekijät kuten mm. työttömyysasteen muutos, lakisääteiset indeksikorotukset sekä väestön rakenteeseen liittyvät tekijät.

Perusturvan varassa olevien aseman kohentamiseksi työttömyysturvan peruspäivärahaa ja työmarkkinatukea korotetaan sadalla eurolla kuukaudessa 1.1.2012 lukien (sisältäen indeksikorotuksen). Toimeentulotuen perusosaa korotetaan 6 prosentilla ja lisäksi yksinhuoltajien toimeentulotuen perusosaa korotetaan 10 prosentilla 1.1.2012 lukien. Perusturvatasojen korotukset lisäävät valtion menoja vuositasolla 282 milj. euroa. Toisaalta valtion toimeentulotukimenojen arvioidaan alenevan työttömän perusturvan korottamisen johdosta 22,5 milj. euroa.

Asumistuen tuloarvoja korotetaan työmarkkinatuen korotusta vastaavasti 1.1.2012 lukien, jotta yksin asuvalla työmarkkinatukea saavalla henkilöllä säilyy työmarkkinatuen korotuksen jälkeenkin oikeus täysimääräiseen asumistukeen. Lisäksi asumistukijär-

jestelmää uudistetaan 1.1.2015 lukien siten, että asumistuen uudistukset lisäävät valtion menoja vuositasolla yhteensä 68,5 milj. euroa ja valtion toimeentulotukimenot alenevat asumistuen uudistusten johdosta vuositasolla yhteensä 30 milj. eurolla.

Työsuojeluvälvönnän resursseja vahvistetaan harmaan talouden torjumiseksi 1,3 milj. eurolla vuodessa vuosina 2013—2015. Määrärahalta on tarkoitus lisätä tilaajavastuulain ja ulkomaalaisvälvönnän henkilöstöresursseja. Työpankkikokeilun laajentamiseen valtakunnalliseksi osoitetaan vuonna 2013 2,0 milj. euroa, vuonna 2014 2,2 milj. euroa ja vuonna 2015 2,5 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaisesti lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekorvausmenoja vähennetään ja matkakustannusten korvausten matkakohtainen omavastuu korotetaan 14,25 euroon 1.1.2013 lukien. Uudistukset vähentävät valtion menoja vuodesta 2013 lukien vuositasolla 133 milj. euroa. Vuorotteluvapaan korvaustasoa lasketaan vuodesta 2012 lukien, joka säästää valtion menoja vuositasolla 7,5 milj. euroa.

Kehyskaudella varaudutaan Kansaneläkelaitoksen hoitamien etuusjärjestelmien tekniseen uudistamiseen. Hankkeen aikataulutavoite ulottuu 2020-luvulle ja vuosittaisina kustannuksina on huomioitu noin 17 milj. euroa.

Yleisen palkkatason kohoamisen lain mukaiseen kompensoimiseen työmarkkinatuen tarveharkinnan tulo rajoja on varauduttu tarkistamaan palkkakertoimen muutoksella vuosina 2013 ja 2015. Tällöin määrärahaa korotettaisiin 3,2 milj. euroa vuosina 2013—2014 ja 5,8 milj. euroa vuonna 2015.

Kunnille perustoimeentulon kustannuksiin suoritettava valtionosuus kasvaa vuonna 2012, mutta määrärahan tarpeen arvioidaan laskevan kehyskauden loppuun mennessä. Valtionavustus kuntien hankkeisiin on kehyskaudella 17,5 milj. euroa vuodessa.

Raha-automaattiyhdistyksen pelitoiminnan tuottokertymään liittyy edelleen epävarmuustekijöitä, mutta myönteisen tuottokehityksen vuoksi yhteisöille ja säätiöille jaettavaan RAY:n avustuksiin on suunniteltu jaettavan kehyskaudella jonkin verran enemmän rahaa kuin edellisinä vuosina keskimäärin. RAY:n tuottovaroista Valtiokonttorille jaettavaksi määräksi arvioidaan 95,2 milj. euroa vuonna 2012. Sen arvioidaan alenevan kehyskaudella etuuden saajien vähetessä.

Kuntien järjestämiin peruspalveluihin ja niihin suoritettaviin valtionosuuksiin liittyviä asioita käsitellään kokonaisuutena kehyspäätöksen luvussa 5. Peruspalveluohjelma.

Ympäristöministeriön hallinnonalalla kehyskaudella ovat ympäristöasioista tärkeitä mm. aktiivinen vaikuttaminen kansainväliseen ilmastopöimukseen tähtääviin neuvotteluihin, kansainvälinen ja kansallinen yhteistyö Itämeren tilan parantamiseksi sekä kotimaiset ympäristöä ja luonnon monimuotoisuutta ja kestävyyttä turvaavat toimet. Asunto- ja rakennusasioissa korostuvat mm. rakentamisen ja maankäytön energiatehokkuus sekä asuntomarkkinoiden sosiaalisen ja alueellisen tasapainon ja vakauden turvaaminen, missä myös riittävä asuntotonttien kaavoitus on kasvukeskuksissa osallaan tärkeässä asemassa.

Kehyskaudella lisätään hallitusohjelmaan sisältyvän menojen uudelleenkohdennuksen mukaisesti määrärahoja Itämeren suojelun kehittämiseen, Metsähallituksen luontopalvelujen rahoitukseen sekä Etelä-Suomen metsien suojelun toimintaohjelman (MET-

SO) jatkamiseen, aiempien suojeleuhjelmien toimeenpanoon ja soiden suojeleuun. Ympäristöministeriön hallinnonalalla mm. lisäpanostus vihreään talouteen merkitsee 2,5 milj. euron määrärahalisäystä vuositasolla. Hallitusohjelman mukainen määrärahasäästö kohdentuu puolestaan asuntojen korjaus- ja energia-avustuksiin, erityisesti vanhojen hissien korjausavustuksiin.

Ilmasto- ja energiastrategiaa toteutetaan muun muassa tukemalla asuinrakennusten lämmityksessä siirtymistä uusiutuviin energiamuotoihin. Näihin avustuksiin on osana vuotuista 55,5 milj. euron korjausavustusrahoitusta kehyskaudella varattu vuosittain oma määrärahaosuus. Korjausavustusten painopisteenä ovat hissien rakentaminen sekä vanhusten ja vammaisten henkilöiden asuntojen korjaaminen kotona asumisen mahdollistamiseksi. Sosiaalisten vuokra-asuntojen tuottamista asemaltaan heikoimmille erityisryhmille kannustetaan kehyskaudella vuotuisilla 110 milj. euron investointiavustuksilla. Muille kuin erityisryhmille suunnattujen sosiaalisten vuokra-asuntojen tuottamista kannustetaan puolittamalla korkotukilainojen omavastuukorko vuosiksi 2012—2014, jonka jälkeen arvioidaan toimenpiteen vaikuttavuus. Korkotukilainavaltuuksia asuntotuotantoon varaudutaan osoittamaan joustavasti niin, että ne riittävät kulloinkin vallitsevaan kysyntään ottaen huomioon rakennusalan suhdannetilanteen ja hintavakauden turvaamisen.

Vuoden 2011 loppuun mennessä laaditaan hallitusohjelman linjausten mukaisesti uusi asuntopoliittinen toimenpideohjelma. Valtakunnallista kosteus- ja hometalkoot -toimintaohjelmaa jatketaan vuosina 2012—2013.

3.2 Yhteisten säästöjen kohdennus eri hallinnonaloille

Hallitusohjelmaan sisältyy lisäksi seuraavat ensi vuoden talousarvioon ja kehyskaudelle 2013—2015 vaikuttavat kaikille hallinnonaloille yhteiset menosäästöt:

- toimintamenosäästöt koko valtionhallinnossa ja toimintatapauudistukset keskushallinnossa (-60 milj. euroa)
- yhteishankintojen lisääminen (-55 milj. euroa)
- järjestöjen tuet ja jäsenmaksut koko valtionhallinnossa (-10 milj. euroa)

Toimintamenosäästöt on kohdistettu samassa suhteessa kaikille hallinnonaloille ja niiden suuruus on noin 1 % toimintamenoista. Hankintamenosäästöjen kohdentuminen perustuu Hansel Oy:n tietoihin virastokohtaisesta puitesopimusten käytöstä ja potentiaalista. Järjestöjen tukiin ja jäsenmaksuihin kohdistuvat säästöt muodostavat noin 16 % kyseisistä kokonaismenoista.

Lisäksi hallitusohjelmaan sisältyy seuraavat kehyskaudelle 2013—2015 vaikuttavat kaikille hallinnonaloille yhteiset vielä kohdentamattomat menosäästöt:

- julkisen hallinnon atk-uudistus (-105 milj. euroa)
- hallinnon tilatehokkuus (-10 milj. euroa)
- sektoritutkimuksen uudistaminen (-4 milj. euroa)

Näiden kohdentamisen jako eri hallinnonalojen välillä vuosille 2013—2015 ratkaistaan myöhemmin.

4. Tuloarviot ja valtiontalouden tasapaino

Valtion budjettitalouden tuloarvioiden lähtökohtana on kansantalouden keskipitkän aikavälin kehitysarvio, josta on johdettu veropohjien kehitysarviot. Lisäksi on otettu huomioon hallitusohjelman veropoliittiset linjaukset, joista suuri osa on sisällytetty jo vuoden 2012 talousarvioesitykseen. Hallitusohjelman lähtökohtana on, että sekä menojen että tulojen sopeutustoimet pyritään toteuttamaan etupainotteisesti.

Taloukasvun ennakoidaan hidastuvan keskipitkällä aikavälillä johtuen ennen kaikkea työpanoksen vähenemisestä, mikä rajoittaa myös veropohjien kasvua. Toisaalta hallitusohjelman mukaiset veroperustemuutokset osaltaan lisäävät verotulojen kasvua. Budjettitalouden varsinaisten tulojen arvioidaan kasvavan kehyskaudella (2011/2015) keskimäärin 4,3 % vuodessa. Verotulojen kasvuksi arvioidaan hieman tätä enemmän, 4,7 %. Taloukasvun ja veropohjien kasvun hidastuessa kehyskauden loppua kohden myös verotulojen kasvu hidastuu. Verotulojen osuus budjettitalouden varsinaisista tuloista on noin 85 %. Verotuksen kokonaisrasitukseen vaikuttaa valtion päätösten ohella kunnallisverotuksen ja sosiaalivakuutusmaksujen taso.

Hallitusohjelman mukaisesti valtiontalouden vahvistamiseksi veropohjaa laajennetaan. Verotuksen painopiste siirtyy kasvulle haitallisemmasta työn ja yrittämisen verottamisesta kohti ympäristö- ja terveystalouksista verotusta. Maltillisten palkkaratkaisujen yhteydessä hallitus on valmis harkitsemaan toimenpiteitä, joilla tuetaan taloukasvua, kotitalouksien ostovoimaa ja kotimaisen kysynnän kehitystä sekä yritysten kilpailukykyä. Mikäli julkisen talouden tasapainottaminen ei näytä toteutuvan suunnitellusti, hallitus ryhtyy lisäsopeutustoimiin, joista puolet koostuu verotusta koskevista uusista päätöksistä.

Hallitusohjelmaan sisältyy sekä verotuloa lisääviä että sitä vähentäviä toimenpiteitä. Hallituksen päättämien veropoliittisten toimien arvioidaan lisäävän nettomääräisesti valtion verotuloa noin 1,3 mrd. euroa vuonna 2015 suhteessa maaliskuussa 2011 annettuun kehyspäätökseen sisältyvään arvioon. Lisäksi kertymätietojen ja veropohjennusteiden muuttumisesta aiheutuu noin 0,2 mrd. euron lisäys budjettitalouden vuoden 2015 tuloarvioon. Tähän lukeutuu muun muassa Kreikan uusista lainajärjestelyistä aiheutuneita muutoksia valtion korkotuloihin sekä lainojen takaisinmaksuun. Vuonna 2015 budjettitalouden tulojen (pl. lainanotto) ennakoidaan olevan 50,9 mrd. euroa.

Ansio- ja pääomatuloveron tuoton arvioidaan kasvavan 4,1 % vuonna 2012 ja kehyskaudella (2011/2015) keskimäärin 4,3 % vuosittain. Ansiotulojen arvioidaan kasvavan keskimäärin 4,3 % ja pääomatulojen keskimäärin 5,7 % vuodessa. Kertymää kasvattavat hallitusohjelman mukaisesti kotitalousvähennyksen supistaminen, asuntolainan korkovähennyksen pienentäminen, pääomatuloverokannan nosto ja porrastus sekä listaamattomien yritysten osinkoveron kiristys. Tuottoa alentaa työtulovähennyksen kasvattaminen. Laskelmassa oletetaan hallitusohjelmaan kirjatun mukaisesti, että vuosina 2012–2015 veroperusteita tarkistetaan siten, että työtulojen verotus ei inflaation ja ansiotason nousun seurauksena kiristy. Vuonna 2012 veroperusteisiin tehdään 3,3 prosentin tarkistus. Ansiotulon veroperusteiden tarkistukset vähentävät valtion ansiotuloveron tuottoa keskimäärin noin 300 milj. eurolla vuosittain ja kumulatiivisesti noin 1,2 mrd. euroa vuonna 2015.

Yhteisöverotuloa alentaa verokannan alentaminen yhdellä prosenttiyksiköllä vuonna 2012. Yhteisöverokannan alentaminen vähentää yhteisöveron kokonaistuottoa noin

200 milj. euroa vuositasolla. Kehyskaudella vuodesta 2013 alkaen yhteisöveron tuoton arvioidaan kokonaisuudessaan kasvavan keskimäärin vajaat 5 % vuodessa. Verotuoton on ennustettu kasvavan samassa tahdissa kansantalouden tilinpidon mukaisen toimintaylijäämän kanssa. Valtiolle kertyvän yhteisöverotuoton odotetaan kasvavan kuitenkin tätä nopeammin, keskimäärin 6 % vuodessa. Tämä johtuu kuntien ja seurakuntien yhteisövero-osuuden määräaikaisen korotuksen päättymisestä vuoden 2013 lopussa.

Hallitusohjelman mukainen 9 prosentin arvonlisäverokannan ulottaminen sanoma- ja aikakauslehtien tilauksiin lisää verotuottoa noin 90 milj. eurolla vuodessa. Arvonlisäveron tuoton arvioidaan kasvavan kehyskaudella (2011/2015) keskimäärin noin 4 % seuraten kotitalouksien kulutusmenojen kasvuarviota.

Valmisteveron tuotto kasvaa runsaat 10 % vuonna 2012. Hallitusohjelman mukaisista välillisten verojen korotuksista suuri osa toteutetaan jo ensi vuonna. Tämän lisäksi verotuottoa kasvattaa edellisen hallituksen päättämä, vuoden 2012 alussa toteutettava dieselpolttoaineen veronkorotus. Tämän jälkeen valmisteverojen tuotto kasvaa keskimäärin alle 2 % vuosittain. Vuonna 2012 tupakan, alkoholin ja makeisten, jäätelön sekä virvoitusjuomien verokantoja korotetaan, minkä arvioidaan korottavan verotuottoa vuositasolla yhteensä 215 milj. euroa. Liikennepolttoaineiden veroa korotetaan kahdessa vaiheessa, joista ensimmäinen toteutetaan vuonna 2012. Korotusten arvioidaan lisäävän verotuottoa 250 milj. euroa vuonna 2015. Turpeen veroa korotetaan vuonna 2013.

Autoverotuottoarvio kasvaa 90 milj. euroa vuonna 2012 toteutettavan asteikkotarkistuksen johdosta. Tämän jälkeen tuoton arvioidaan kasvavan kotitalouksien kulutusmenojen kasvua seuraten. Ajoneuvoverotusta kiristetään hallitusohjelmassa esitettyjen tavoitteiden mukaisesti, minkä arvioidaan lisäävän ajoneuvoveron tuottoa vuositasolla 140 milj. euroa. Myös arpajaisveroa kiristetään, minkä arvioidaan lisäävän verotuottoa vuositasolla 34 milj. euroa.

Veropohjan laajentamiseksi pyritään ottamaan käyttöön pankkivero mahdollisimman pian ja ns. windfall-vero kehyskauden aikana. Sen sijaan harmaan talouden torjunnasta syntyvää, hallitusohjelmassa oletettua verotulojen lisäystä ei ole sisällytetty ennusteeseen johtuen siitä, että konkreettiset toimet ja esitykset verotulokertymän lisäämiseksi ovat vielä valmisteilla.

Budjettitalouden muista tuloista osinkotuloja arvioidaan kertyvän 1 mrd. euroa vuonna 2012 ja tämän jälkeen vuosittain 800 milj. euroa. Lisäksi osakemyyntitulojen osalta käytetään viime vuosilta periytyntä teknistä oletusta, jonka mukaan valtion omistamien osakkeiden myyntituloista kertyy budjettitalouteen tuloja, joko suoraan tai Solidiumin pääomanpalautuksina yhteensä 400 milj. euron vuosittain. Arvio valtion saamista korkotuloista on noussut johtuen kuluvana vuonna sovituista Kreikan kolmesta lainaerästä sekä nousseesta arviosta viennin jälleenrahoituksen lainakannan koosta.

Valtionvelan määrän oletetaan tänä vuonna kasvavan noin 82 mrd. euroon. Mikäli valtionvelka kasvaa ennusteen mukaan koko kehyskauden ajan, velka on vuonna 2015 noin 108 mrd. euroa, mikä on noin 48 % suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden arvioidaan ennustelaskelmissa olevan alijäämäinen koko kehyskauden. Vuonna 2012 alijäämän arvioidaan olevan 3,3 % bruttokansantuotteesta kohentuen tältä tasolta vain hieman kehyskauden aikana.

5. Peruspalveluohjelma

Kuluvan vuoden alkupuolella kansantalouden kasvu on jatkunut. Viimeisten kuukausien aikana taloudellinen ilmapiiri on kuitenkin heikentynyt ja epävarmuus talouden tulevasta kehityksestä on lisääntynyt. Kasvunäkymiä varjostavat erityisesti Euroopan velkakriisi ja epävarmat kansainvälisen talouden näkymät.

Vuoden 2010 ennakkollisten tilinpäätösten mukaan kuntien ja kuntayhtymien vuosikate ylisi 3,0 mrd. euroon ja ylitti selvästi käyttöomaisuuden poistot. Toimintakate heikentyi vähemmän kuin tilinpäätösarvioissa arvioitiin. Ennakoitua myönteisemmän kehityksen taustalla oli erityisesti kuntien verotulojen odotettua nopeampi kasvu.

Kuntatalouden näkymät kiristyvät lähivuosina valtiontalouden sopeutustoimien ja verotulojen kasvun hidastumisen myötä. Samaan aikaan väestön ikääntymisen kuntatalouteen kohdistamat menopaineet kasvavat edelleen. Tulokehityksen heikentyessä kuntien ja kuntayhtymien käyttötalouden pitäminen vakaana edellyttää tiukkaa menokuria. Keskeistä on palkkamenojen kasvun hillitseminen ja tuottavuutta parantavien toimien toteuttaminen.

Kuntien ja kuntayhtymien toimintamenojen arvioidaan edelleen kasvavan suhteellisen maltillisesti, nimellisesti runsaat 4 %. Arvio perustuu siihen, että kunnat joutuvat hillitsemään menojensa kasvua taantumien jälkeen sekä varautumaan tulevaisuudessa hidastuvaan tulokehitykseen sekä yleiseen talouskehitykseen liittyviin epävarmuuksiin. Kuntatalouden hinta- ja kustannuskehitys pysynee suhteellisen maltillisena, vaikka kuluttajahintojen nousu aiheuttaa menopaineita. Kunta-alan ansiotason ennakoitaan nousevan noin 2½ % ja palkkasumman noin 3 %. Toimintamenojen volyymin oletetaan lisääntyvän noin prosentilla, mikä vastaa väestörakenteen aiheuttamaa kysyntäpainetta sosiaali- ja terveystalouden osiin.

Kustannustason nousu nopeutuu kehyskaudella runsaaseen 3 prosenttiin, mutta volyymin kasvun arvioidaan pysyvän vajaassa prosentissa kuntien tulokehityksen hidastuessa. Investointien oletetaan pysyvän 4,4 mrd. euron tasolla vuodessa.

Vuonna 2012 veroperustemuutokset alentavat kuntien verotuloja nettomääräisesti yhteensä 309 milj. eurolla. Nämä verotuottomenetykset kompensoidaan kunnille täysimääräisesti. Yhteisöverokannan alentaminen kompensoidaan korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta 0,88 prosenttiyksiköllä ja loput kompensoidaan valtionosuusjärjestelmän kautta. Yhteisöveron korotettua jako-osuutta jatketaan vielä vuosina 2012 ja 2013, mutta korotus on puolet pienempi kuin vuosina 2009—2011. Korotuksen pieneminen vähentää kuntien verokertymää noin 259 milj. eurolla vuoteen 2011 verrattuna.

Kiinteistövero poistetaan kuntien verotuloihin perustuvasta valtionosuuksien tasausjärjestelmästä vuoden 2012 alusta.

Verotulojen ja valtionosuuksien arvioidaan yhteensä kehyskaudella kasvavan keskimäärin 3,4 % vuosittain. Tuloverotukseen tehdään vuosittain ansiotason ja inflaation nousua kompensoivat perustemuutokset, mikä alentaa kuntien verotuottoa vuosittain noin 100 milj. eurolla. Näillä oletuksilla kuntien verotulot kasvavat keskimäärin 2½ % vuosittain.

Helmikuussa 2011 aikaansaadun palkkaratkaisun seurauksena kuntien ansiotason arvioidaan nousevan noin 2,5 %. Kuntien palkkasumman kasvuksi arvioidaan 3 % alkuvuoden kertymätietojen perusteella. Vuonna 2012 kuntien ansiotason arvioidaan nousevan 3 % ja vuosina 2013—2015 noin 3½ % eli hieman yleistä ansiotason muutosta hitaammin. Kuntien henkilöstön määrän oletetaan pysyvän vuodesta 2011 lähtien noin 461 000 henkilön tasolla, joten kuntien palkkasumma kasvaa ansiotasokehitystä seuraten keskimäärin noin 3½ %.

Nimellishintaisten ostojen arvioidaan kasvavan vajaat 7 % vuonna 2011. Ostojen hintakehityksen odotetaan pysyvän maltillisena ja myös volyymikehityksen arvioidaan hieman hidastuvan kireän taloustilanteen myötä. Ostojen ennakoidaan kuitenkin jatkossakin kasvavan selvästi toimintamenojen kasvua nopeammin. Suurin paine kuntien toimintamenojen volyymikasvuun tulee palvelujen ostoista.

Kuntien toimintatuottojen oletetaan laskelmassa kehittyvän toimintamenojen kasvua vastaavasti noin 4 % vuodessa.

Edellä kuvatulla kehityksellä kuntatalouden vuosikate riittäisi kattamaan poistot vuosina 2012—2013, mutta ei enää vuosina 2014—2015. Kuntien menopaineet ovat kuitenkin suuret ja investointien on laskelmassa arvioitu pysyvän korkealla tasolla. Näin ollen vuosikate jäisi koko ajanjaksolla selvästi nettoinvestointeja alhaisemmaksi. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että kuntatalouden velkaantuminen jatkuisi ja paine kunnallisveroprosenttien korotuksiin kasvaisi. Kuntatalouden vakauden turvaaminen ja tarvittavien investointien toteuttaminen ilman velan jatkuvaa kasvua edellyttää sitä, että toimintamenojen kasvu pysyy tulokehityksen asettamissa rajoissa. Korkotason nousu keskipitkällä aikavälillä lisää korkomenoja. Väestön ikääntymisestä kansantalouteen ja kuntatalouteen kohdistuvat paineet kasvavat vuosi vuodelta, mikä entisestään korostaa peruspalvelujen tuottavuutta parantavien uudistusten välttämättömyyttä.

Kuntien maksamat avustukset pysyvät keskipitkällä aikavälillä vakaana. Vuonna 2012 toimeentulotuen perusosaa ja yksinhuoltajan tukea ehdotetaan korotettavaksi. Toisaalta perusturvan korottaminen ja asumistuen tuloarajojen korotus pienentävät toimeentulotukimenoja. Kuntien toimeentulotukimenojen nettomääräinen lisäys on 44 milj. euroa vuonna 2012 ja vastaavasti toimeentulotukimenojen säästön arvioidaan olevan 22 milj. euroa. Toimeentulotukimenot pienenevät vähitellen työllisyyden parantuessa. Riskinä kuitenkin on, että toimeentulotukimenot pysyvät taantuman jälkeen useita vuosia korkealla tasolla, mikäli työttömyysjaksot pitkittyvät ja ansiosidonnaiset tulot vähenevät.

Kuntien valtionavut ovat vuonna 2012 yhteensä noin 10,5 mrd. euroa. Tästä määrästä valtaosan muodostavat valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasuserineen. Valtionosuuksien määrä valtiovarainministeriön hallinnonalalla on noin 8,4 mrd. euroa sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla noin 1,0 mrd. euroa.

Kokonaisuudessaan valtionosuudet kasvavat vuonna 2012 noin 368 milj. eurolla eli 4 %. Indeksikorotus lisää valtionosuuksia yhteensä 363 milj. eurolla, josta kuntien ja kuntayhtymien osuus on 341 milj. euroa. Ikärakenteen ja väestön määrän muutos lisää nettomääräisesti valtionosuuksia 68 milj. eurolla. Lisäksi valtionosuuksia kasvattavat edellä mainitut verotulomenetysten kompensatiot (263 milj. euroa), nelivuotiskausittain lakisääteisesti tehtävä kustannustenjaon tarkistus (412 milj. euroa) sekä lisäykset

koulutuksen laadun kehittämiseen (10 milj. euroa), nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpanoon nuorisotyössä ja vapaassa sivistystyössä (14 milj. euroa) ja maahanmuuttajakorvauksiin (10 milj. euroa). Toisaalta vuonna 2012 valtionosuuksia pienentävät hallitusohjelman mukainen peruspalvelujen valtionosuuksien 631 milj. euron leikkaus ja mm. oppilaitosten perustamiskustannuksiin kohdistuvat säästöt.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuutta lisätään palauttamalla valtionosuuteen vuonna 2012 yhdistymisavustuksen kattosäännön aiheuttama vähennys 45 milj. euroa sekä Julkisen IT-palvelukeskuksen rahoitukseen varattu 1,25 milj. euroa. Peruspalvelujen valtionosuudesta siirretään kehyskaudella vuositasolla 9 milj. euroa valtion ja kuntien yhteisten tietojärjestelmähankkeiden (SADe-hankkeet) rahoittamiseen.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen tehdään vuoden 2015 tasolla hallitusohjelman mukainen 145 milj. euron lisäys sosiaali- ja terveystieteiden kehittämiseen. Määrärahoja kohdennetaan vuodesta 2013 lähtien mm. vanhuspalvelujen, vammais- palvelujen, perhehoidon, lastensuojelun, oppilashuollon, lapsiperheiden kotipalvelujen sekä palvelurakenteen kehittämiseen ja perusterveydenhuollon vahvistamiseen. Vanhuspalveluiden ja muun sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämiseen kohdistetaan vuonna 2013 28 milj. euroa, vuonna 2014 56 milj. euroa ja vuonna 2015 vastaavasti 132 milj. euroa. Opiskelu- ja nuorisotyön kehittämiseen kohdennetaan 13 milj. euroa vuosina 2014 ja 2015.

Hallitusohjelman mukaisesti vähennetään valtionavustusta kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeisiin 4,5 milj. euroa vuodessa.

Esi- ja perusopetuksen, lukiokoulutuksen, aamu- ja iltapäivätoiminnan sekä taiteen perusopetuksen laatua parannetaan. Tähän liittyviä toimenpiteitä ovat mm. perusopetuksen ryhmäkokojen pienentäminen ja kerhotoiminnan vakiinnuttaminen. Kehittämistoimiin kohdennetaan lisärahoitusta 34,6 milj. euroa vuoteen 2015 mennessä sisältäen edellä mainitun 10 milj. euroa vuonna 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla hallitusohjelmaan sisältyvät peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin kuuluvat menosäästöt toteutetaan pääosin vuosina 2013—2015. Vapaaseen sivistystyöhön kohdistuva 11,5 milj. euron säästö sekä museoiden, teattereiden ja orkesterien valtionosuuksiin kohdistuva 10 milj. euron säästö toteutetaan kuitenkin jo vuodesta 2012 alkaen. Oppilaitosten perustamishankkeisiin kohdistuvasta 20 milj. euron säästöstä 6 milj. euroa toteutetaan jo vuonna 2012. Lukiokoulutukseen kohdistuvat 30 milj. euron säästöt, ammatillisen koulutuksen 43 milj. euron säästöt, oppisopimuskoulutukseen 31 milj. euron säästöt ja ammattikorkeakouluihin kohdistuvat 51 milj. euron säästöt toteutetaan vuoteen 2015 mennessä.

Nuorten yhteiskuntatakuun toimeenpano aloitetaan vuonna 2012. Kehyskaudella 2013—2015 yhteiskuntatakuun toimeenpanoon kohdennetaan opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle vuositasolla 30 milj. euroa. Lisäksi kuntien työllistämistukeen kohdistuu noin 4 milj. euron lisäys.

Pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi käynnistetään hallituskauden kestävä määräraha-aikainen kokeilu, jossa viimeistään 12 kuukauden työttömyyden jälkeen työllisyyden hoidon päävastuu siirretään kunnalle tai kunnille yhteisvastuullisesti. Kehyskaudella 2013—2015 kokeiluun osoitetaan yhteensä 20 milj. euron vuosittainen rahoitus.

Kuntien peruspalvelubudjettitarkastelun piiriin kuuluvat valtionavut kasvavat nimellisesti kehyskaudella 2013—2015 nettomääräisesti noin 1,4 mrd. eurolla vuoden 2012 10,5 mrd. eurosta.

Varhaiskasvatuksen ja päivähoitopalvelujen lainsäädännön valmistelu, hallinto ja ohjaus siirretään sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön. Varhaiskasvatuksen yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa tiivistetään.

Sosiaali- ja terveystalouden palvelujen käyttäjiltä perittävien maksujen osuus palvelujen kokonaisrahoituksesta on pienentynyt 2000-luvulla. Asiakasmaksujen osuus kuntasektorin sosiaali- ja terveystoimen käyttökustannusten rahoituksesta oli 1 431 milj. euroa eli 7,7 % vuonna 2009.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujärjestelmää on tarkoitus kehittää vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa (lainmuutokset voimaan vuonna 2013) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuihin tehdään muutokset, joilla korjataan maksujärjestelmän ilmeisimmät puutteet. Näitä ovat muun muassa palveluasumisen maksujen yhtenäistäminen sekä pienten lasten osapäivä- ja osa-aikahoidon maksujen perusteiden muuttaminen vastaamaan etukäteen sovittua hoitoaikaa. Varhaiskasvatuksen siirron myötä lasten päivähoitomaksujen asiakasmaksuja koskeva valmistelu siirretään opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle. Toisessa vaiheessa (lainmuutokset voimaan vuosina 2014—2015) toteutetaan hallitusohjelman mukaisesti terveydenhuollon yhtenäinen maksukatto yhdistämällä kunnallisen terveydenhuollon maksukatto ja lakisääteisen sairausvakuutuksen lääkekustannusten vuosiomavastuuosuus. Kolmannessa vaiheessa (lainmuutokset voimaan vuosina 2014—2015) sosiaali- ja terveydenhuollon maksujärjestelmää yhtenäistetään kokoamalla sosiaali- ja terveydenhuollon maksuja koskevat säännökset samaan lakiin.

Hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakente. Uudistuksella luodaan palvelurakenne, jossa valta ja vastuu palvelujen järjestämisestä ja rahoituksesta ovat yhdellä riittävän laajaan asukas- ja osaamisohjaan perustuvalla taholla. Hallitus määrittelee kuntauudistuksen tarkemmat kriteerit ja etenemisen vuoden 2011 loppuun mennessä. Annettava rakennelaki korvaa voimassa olevan puitelain.

Kuntauudistusta ohjaavassa lainsäädännössä otetaan käyttöön kuntauudistusta edistäviä välineitä. Uudistamisessa otetaan huomioon alueiden erilaisuus, kuten kasvukeskusten erityispiirteet, harva asutus, pitkät etäisyydet, saaristoisuus ja kielelliset olosuhteet.

Vahvojen peruskuntien ulkopuolisilla syrjäisillä alueilla palvelurakenne uudistetaan siten, että palvelut on koottu ohjatusti riittävän suuriksi kokonaisuuksiksi tukeutuen vahvojen peruskuntien palvelurakenteeseen vastuukuntamallilla.

Kuntarakennemuutos luo perustan kuntalain kokonaisuudistukselle, jossa tarkastellaan uusien kuntahallinnon rakenteiden ja muuttuvan toimintaympäristön näkökulmasta erityisesti kunnan talouden sisäistä ohjausta, kuntien johtamisjärjestelmää, luottamushenkilöiden asemaa, kuntalain ja erityislakien välistä suhdetta, kunnanosa-hallintoa sekä kuntien ja markkinoiden välistä suhdetta.

Kuntien kykyä selvitä tehtävistään ja velvoitteistaan pääosin omalla verotulorahoituksella edistetään. Kuntien yhteisövero-osuus maksetaan viidellä prosenttiyksiköllä ko-

rotettuna vuosina 2012—2013. Veromuutoksista kuntien tuloihin aiheutuvat muutokset kompensoidaan täysimääräisesti. Kunnallisverotuksen verovähennyksiä kompensoidaan kuntakohtaisesti pääasiassa verojärjestelmän kautta.

Osana kuntarakenneuudistusta uudistetaan valtionosuusjärjestelmä. Järjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään ja sen kannustavuutta parannetaan.

Tilastokeskuksen kuntien ja kuntayhtymien tuottavuustilaston mukaan kuntien ja kuntayhtymien tuottavuus on keskimäärin heikentynyt 2000-luvulla. Kuntien ja kuntayhtymien tuottavuuden mittaamisessa on ongelmia eikä tuottavuustilasto huomioi palvelujen laatua ja vaikuttavuutta. Kuntien järjestämien palvelujen laatu on säilynyt korkealla tasolla koulutus-, kirjasto-, terveys- ja varhaiskasvatuksen palveluissa. Myös palvelujen saatavuus on hyvä lukuun ottamatta terveydenhuoltopalveluja, joiden saatavuudessa ilmenee ajoittain ongelmia.

Hyvinvointipalvelujen tuottavuuden nostaminen on yksi avaintekijä koko julkisen talouden kestävyysongelman ratkaisemisessa. Kuntatalouden rahoituksen ja riittävän henkilöstön saatavuuden kannalta on olennaista, että työvoiman niukkuuden oloissa kuntauudistuksen osana kehitetään palvelurakenteita ja -prosesseja mm. tietotekniikkaa hyväksikäyttäen niin, että jatkossa suhteellinen henkilöstötarve olisi nykyistä vähäisempi.

Hallitus käynnistää yhdessä valtion eri toimijoiden, kuntien ja työmarkkinajärjestöjen kanssa yhteisen kuntatuottavuuden ja tuloksellisuuden kehittämiskampanjan, jonka yhteydessä luodaan kuntapalvelujen laadun ja vaikuttavuuden arvioimiseksi kestävä mittaristo. Valtakunnallisten tuottavuustavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan peruspalveluohjelmamenettelyssä.

- LIITE 1 Kehyksen rakennemuutokset sekä hinta- ja kustannustasotarkistukset
- LIITE 2 Kokonaistaloudelliset ennusteet ja oletukset vuosille 2010—2015
- LIITE 3 Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden varsinaisista tuloista vuosina 2011—2015 ja budjettitalouden tasapainosta vuosina 2011—2015
- LIITE 4 Kuntatalouden kehitys vuoteen 2015
- LIITE 5 Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut

Kehyksen rakennemuutokset sekä hinta- ja kustannustasotarkistukset

Rakennemuutokset

Vuoden 2011 kolmannesta lisätalousarvioesityksestä, vuoden 2012 talousarvioesityksestä sekä vuosia 2012—2015 koskevasta kehyspäätöksestä aiheutuvat rakennemuutokset alentavat vuoden 2012 kehystasoa 228 milj. eurolla maaliskuun 2011 kehyspäätökseen verrattuna. Myös jatkovuosien kehystasoa alennetaan rakennemuutosten takia.

Alla olevassa taulukossa on esitetty tarkempi kuvaus näistä rakennemuutoksista ja niiden vaikutuksesta vaalikauden kehystasoon.

Taulukko 1. Talousarvion rakennemuutokset 23.3.2011 kehyspäätökseen nähden, milj. euroa

Momentti	Asia	2012	2013	2014	2015
22.02.75	Kiinteistöjen perusparannusten toteutusten viivästyminen (ajoitusmuutos)	-7,9		2	5,9
27.10.18	Puolustusvoimien tilausvaltuuksien maksatusten myöhentymisen vuodelta 2011	48,6	19,5	21,1	25,2
28.91.41	Energiaverojen korotuksista aiheutuvan energiaverotuen menovaikutuksen muutos kehyspäätöksen 2010—2013 ja TAE 2011 arvioon nähden	-39,2	-39,2	-39,2	-39,2
28.91.41	Energiaveroleikkurin kehittämisen nettomenovaikutus (verotuen luonteinen)			120	120
31.10.77	Kotkan kaupungin rahoitusosuus liikennehankkeeseen (vastavat tulot momentilla 12.31.10)	0,5	1,4	8,0	5,6
32.30.46	Laivanrakennuksen innovaatiotuen maksatusaikataulun muutos	4,6	-4,6		
32.60.01	Energiamarkkinaviraston valvontamaksujen bruttobudjetointi (vastavat tulot momentilla 11.19.10)		2,8	2,8	2,8
33.20.50, 51, 52, 33.60.35	Tekninen muunnos, jottei momentteja tarvitse jakaa kehukseen kuuluvaan ja ulkopuoliseen osaan peruspäivärahan ja työmarkkinatuen korotuksen takia (netto)	-192	-204,5	-204,5	-204,5
33.10.54, 33.60.35	Tekninen muunnos, jottei momentteja tarvitse jakaa yleisen asumistuen uudistuksen takia (netto)	-3	-4,5	-4,5	-23
33.60.35	Tekninen muunnos, jottei momenttia tarvitse jakaa toimeentulotuen perusosan korotuksen takia	-44	-44	-44	-44
35.20.56	Suhdanneluonteisten korjausavustusten maksatusten myöhentyminen (vuodelta 2010 jäänyt käyttämättä 19 milj. euroa)	4			
	Rakennemuutokset yhteensä	-228	-273	-138	-151

Hinta- ja kustannustasotarkistukset

Valtiontalouden kehyspäätös vuosille 2012—2015 laaditaan vuoden 2012 hinta- ja kustannustasossa. Osa kehysmenoista, kuten kehitysyhteistyömenot ja EU:n rakennerahasto-osuuksia vastaavat valtion rahoitusosuudet on sisällytetty kehyspäätökseen käyvin hinnoin, jolloin niihin sisältyy arvio kehyskaudella tapahtuvan hintatason nousun vaikutuksesta määrärahaan. Muilta osin kehysten menotasoa tarkistetaan vuosittain arvioidun hinta- ja kustannustason nousun perusteella. Vaalikauden kehys siirre-

tään seuraavan vuoden hintatasoon aina kehyspäätöksen yhteydessä ja tehtyä hinta- ja kustannustasokorjausta tarkennetaan uusimpien ennustetietojen mukaiseksi talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä.

Hintakorjauksen suuruus vaihtelee vuosittain hinta- ja kustannustasokehityksen mukaisesti. Kehyspäätöksessä 23.3.2011 kehys 2012—2015 siirrettiin vuoden 2012 hinta- ja kustannustasoon, jolloin kehystasoon tehtiin yhteensä 768 milj. euron hinta- ja kustannustasokorjaus vuodelle 2012. Seuraavassa taulukossa esitetyt vuoden 2012 hinta- ja kustannustasotarkistukset perustuvat valtiovarainministeriön syyskuun 2011 hintakehitysenennusteisiin ja ne ovat tarkennuksia 23.3.2011 tehtyyn kehyspäätökseen verrattuna. Tarkistuksissa käytetyt indeksit ovat liitteessä 2.

Hinta- ja kustannustasotarkistukset 23.3.2011 kehyspäätökseen nähden ovat yhteensä noin 46,4 milj. euroa vuodelle 2012, kun huomioon on otettu hintatarkistusta alentavana tekijänä yliopistoindeksin jäädyttäminen kuuden kuukauden ajalta.

Tarkistuksissa on huomioitu vain lakisäätteiset ja sopimusperusteiset hintakorjaukset, jotka tehdään sekä kehystasoon että määrärahoihin. Ensimmäinen muiden kuin lakisäätteisesti ja sopimusperusteisesti hintakorjattavien kehysmenojen kustannustasotarkistus tehdään kehyspäätöksessä 2013—2016 alla olevien, hallituskauden vaihteessa tarkennettujen indeksien mukaisesti.

Tarkistukset vuoden 2012 hinta- ja kustannustasoon kehyspäätökseen 23.3.2011 verrattuna, milj. euroa

Kehysmenot taloudellisen laadun luokittelua mukailten	Laskennassa käytetty indeksi	Tarkistus määrärahaan ja kehystasoon		Tarkistus kehystasoon
		Lakisäätteiset	Sopimusperusteiset	Muut kust. tarkistukset
15–17 Eläkkeet	Työeläkeindeksi (TyEL)	8,6		
18–19 Puolustusmateriaalin hankkiminen	Ennakollinen korotus 1,5 %*			
01–14 Palkat sekä sosiaaliturvamaksut	Sopimuskorotukset		0,6	
Liikenneverkon menot	Rakennuskustannusindeksi (RKI)			
01–14, 20–28 Muut toiminta- ja kulutusmenot	Kuluttajahinta-indeksi (KHI)			
30–39 Laskennalliset valtionavut kunnille ja kuntayhtymille	Valtionosuusindeksi (VOS)	29,1		
30–39 Muut valtionavut kunnille ja kuntayhtymille	Valtionosuusindeksi (VOS)			
40–49 Valtionavut elinkeinoelämälle	Kuluttajahinta-indeksi (KHI)			
50–59 Lakisäätteisesti indeksoitavat valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	Kansaneläkeindeksi (KEL)	9,8		
50–59 Ei-indeksoitavat valtionavut kotitalouksille	Kansaneläkeindeksi (KEL)			
50 Valtionrahoitus yliopistojen toimintaan	Yliopistoindeksi	-26,3		

50–59 Muut valtionavut kotitalouksille ja yleishyödyllisille yhteisöille	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			
60 Siirrot talousarvion ulkopuolisiin valtion rahastoihin	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			
60 Siirrot Kansaneläkelaitokselle	Kansaneläkeindeksi (KEL)	14,1		
60 Valtionosuus sairausvakuutuslaista johtuvista menoista	KEL / Kuluttajahintaindeksi (KHI)	0,5		
61–65 EU:n rakennerahastosuusia vastaavat valtion rahoitusosuudet ja muut siirrot kotimaahan	Sisältyy ohjelma-kehyksiin			
66–68 Siirrot ulkomaille	Käyvin hinnoin			
69 Siirrot EU:lle	EU:n BKT:n hintaindeksi ja kuluttajahintaindeksi (KHI)	10,0		
70–79 Reaalisijoitukset	Rakennuskustannusindeksi (RKI)			
90–99 Muut menot	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			
Lisätalousarviovaraus ja jakamaton varaus	Kuluttajahintaindeksi (KHI)			
Yhteensä vuonna 2012		45,8	0,6	

* Puolustusvoimien toimintamenojen sekä puolustusmateriaalihankintojen määrärahasoihin (pl. henkilöstömenot) tehdään ennakkollinen 1,5 prosentin hinta- ja kustannustasotarkistus, joka tarkistetaan jälkikäteen vastaamaan elinkustannusindeksin osoittamaa hintatason nousua puolustusvoimien toimintamenojen ja sotilaallisen kriisinhallinnan kalusto- ja hallintomenojen osalta sekä teollisuuden tuottajahintaindeksin alaindeksin DK nousua puolustusmateriaalihankintojen osalta.

Kokonaistaloudelliset ennusteet ja oletukset vuosille 2010—2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BKT, määrän muutos	3,6	3,5	1,8	2,3	2,0	1,6
BKT, hinnan muutos	0,4	2,7	2,7	1,9	2,2	2,2
BKTL, arvo, milj. euroa	183 390	193 300	201 620	210 050	218 380	226 240
Kuluttajahintaindeksi, muutos-%	1,2	3,5	3,3	2,1	2,0	2,0
Ansiotasoindeksi, muutos-%	2,6	2,6	3,2	3,4	3,7	3,7
Rakennuskustannusindeksi, muutos-%	1,1	3,7	3,3	3,1	3,0	3,0
Kotimarkkinoiden perushintaindeksi, muutos-%	5,0	7,2	4,1	3,0	2,0	2,0
Työttömyysaste, %	8,4	7,9	7,6	7,4	7,0	6,9
Palkkasumma, muutos-%	2,2	5,0	3,8	4,0	3,8	3,6
TyEL-indeksi	2292	2323	2407	2483	2540	2598
KEL-indeksi	1502	1508	1567	1618	1651	1684
Valtionosuusindeksi:						
Kustannustason muutos, ennuste	2,0	2,6	3,1	3,2	3,2	3,2
Kustannustason muutos, TAE	2,6	1,6	3,7	3,2	3,2	3,2
— sisältää indeksin korjauksen	+0,6	-1	+0,6			
Toteutunut kustannustason muutos	2,6					
Yliopistoindeksi	2,7	3,5	3,4	3,1	3,1	3,1
Työttömyysvakuutusmaksu						
— työnantaja, keskimäärin	2,12	2,32	2,32	2,32	2,32	2,32
— työntekijä	0,40	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60
TyEL-maksu	21,6	22,0	22,7	23,1	23,5	23,9
— työnantaja	16,9	17,1	17,3	17,6	17,7	18,0
— työntekijä alle /= $\leq$ 53 v.	4,5	4,7	5,2	5,3	5,6	5,7
— työntekijä yli 53 v.	5,715	6,0	6,6	6,7	7,1	7,2
— palkkakerroin	1,231	1,253	1,288	1,323	1,363	1,406
Vakuutetun sairausvakuutusmaksut						
— palkansaajien päivärahamaksu	0,93	0,82	0,82	0,82	0,83	0,83
— palkansaajien ja yrittäjien sairaanhoitomaksu	1,47	1,19	1,22	1,34	1,37	1,39
— eläkeläisten sairaanhoitomaksu	1,64	1,36	1,39	1,51	1,54	1,56

LIITE 3

Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden varsinaisista tuloista vuosina 2011—2015, mrd. euroa

	2011	2012	2013	2014	2015	2011—2015 keskim. vuosi- muutos, %
	TA+LTA:t	TAE				
Verotulot yhteensä	36,1	38,2	40,0	41,9	43,4	4,7
— ansio- ja pääoma- tuloverot	7,5	7,7	8,1	8,5	8,9	4,3
— yhteisövero	3,5	3,7	3,8	4,3	4,5	5,9
— arvonlisävero	14,9	15,6	16,2	16,9	17,5	4,1
— valmisteverot	6,1	6,7	6,8	7,0	7,1	3,9
— muut verotulot	4,1	4,5	5,0	5,3	5,5	7,7
Sekalaiset tulot	4,7	4,8	4,9	5,0	5,1	1,8
Korkotulot, osakkeiden myyntitulot ja voiton tuloutukset	2,0	2,0	1,9	1,9	2,0	-0,7
— Osinkotulot ja osakkeiden myyntitulot	1,3	1,4	1,2	1,2	1,2	-2,0
Tulot yhteensä*	43,1**	45,3	47,0	49,2	50,9	4,3

* Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

** Ei sisällä kumulatiivisen ylijäämän käyttöä.

Valtiovarainministeriön arvio budjettitalouden tasapainosta vuosina 2011—2015, mrd. euroa, käyvin hinnoin

	2011	2012	2013	2014	2015
Budjettitalouden arvioidut tulot yhteensä*	43,1**	45,3	47,0	49,2	50,9
Menot yhteensä (käyvin hinnoin)	51,3	52,4	54,0	55,1	57,0
Budjettitalouden tasapaino	-8,2	-7,1	-7,0	-5,9	-6,1
Valtionvelka suhteessa BKT:seen, %	42½	44½	46	47	48

* Sisältää myös valtion antamien lainojen takaisinmaksut.

** Ei sisällä 1,8 mrd. euron kumulatiivisen ylijäämän käyttöä.

Kuntatalouden (kuntien ja kuntayhtymien) kehitys vuosina 2010—2015, kuntien tilinpidon mukaan, mrd. euroa (käyvin hinnoin)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Tuloksen muodostuminen						
1. Toimintakate	-22,94	-23,89	-24,85	-25,85	-26,92	-28,04
2. Verotulot	18,35	19,16	19,28	19,90	20,38	21,11
3. Valtionosuudet, käyttötalous	7,43	7,71	8,06	8,47	8,93	9,45
4. Rahoitustuotot ja -kulut, netto	0,19	0,17	0,15	0,08	0,06	0,04
5. Vuosikate (=1.+2.+3.+4.)	3,02	3,15	2,64	2,60	2,45	2,56
6. Poistot	-2,13	-2,22	-2,32	-2,43	-2,54	-2,65
7. Satunnaiset erät, netto*	1,06	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
8. Tilikauden tulos*	1,95	1,18	0,56	0,42	0,16	0,15
Rahoitus						
9. Vuosikate	3,02	3,15	2,64	2,60	2,45	2,56
10. Satunnaiset erät	1,06	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25
11. Tulorahoituksen korjauserät*	-1,38	-0,45	-0,45	-0,45	-0,45	-0,45
12. Tulorahoitus, netto (=9.+10.+11.)	2,70	2,95	2,44	2,40	2,25	2,36
13. Käyttöomaisuusinvestoinnit*	-5,76	-4,40	-4,40	-4,40	-4,40	-4,40
14. Rahoitusosuudet ja myyntitulot*	2,67	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
15. Investoinnit, netto (=13.+14.)	-3,09	-3,40	-3,40	-3,40	-3,40	-3,40
16. Rahoitusjäämä (=12.+15.)	-0,38	-0,45	-0,96	-1,00	-1,15	-1,04
17. Lainakanta**	11,67	12,22	13,22	14,27	15,47	16,57
18. Kassavarat	4,75	4,71	4,65	4,60	4,55	4,51
19. Nettovelka (=17.-18.)	6,92	7,51	8,57	9,67	10,92	12,06

* Näihin eriin sisältyy vuoden 2010 osalta HSY:n perustamisesta johtuvat kirjaukset. HSY:n perustamisella ei ole vaikutusta kuntatalouden rahoitusasemaan.

** Lainakanta määräytyy laskelmissa rahoitusjäämän kehityksen mukaan. Esimerkiksi kunnallisverotuksen kiristyksessä (muut tekijät ennallaan) rahoitusjäämä kohenee ja lainakannan kasvu pienenee.

Peruspalvelubudjettitarkastelun piirissä olevat kuntien ja kuntayhtymien valtionavut, milj. euroa (kehysvuodet 2012—2015 vuoden 2012 hintatasossa)

	2010*	2011*	2012	2013	2014	2015
Valtionosuusjärjestelmän piirissä olevat laskennalliset valtionosuudet tasauserein						
Valtiovarainministeriö	7 797	8 074	8 433	8 617	8 826	9 071
Opetus- ja kulttuuriministeriö**	979	1 004	1 046	1 063	1 039	1 013
— siitä kuntayhtymien yksikköhintarahoitusta***	1 353	1 422	1 481	1 505	1 471	1 435
Yhteensä	8 776	9 078	9 479	9 680	9 864	10 084
Muut peruspalvelubudjettiin sisältyvät valtionavut						
Sisäasiainministeriö	86	102	112	115	115	115
Valtiovarainministeriö	114	115	44	52	19	16
Opetus- ja kulttuuriministeriö	196	223	223	224	219	227
Työ- ja elinkeinoministeriö	36	41	63	78	78	78
Sosiaali- ja terveysministeriö	532	536	542	532	538	508
Yhteensä	964	1 017	983	1 001	969	944
Peruspalvelubudjettitarkastelun valtionavut yhteensä	9 740	10 095	10 463	10 681	10 833	11 028

* Budjetoitu (talousarvio ja lisätalousarviot)

** Sisältää lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, ammattikorkeakoulun ja muut pienehköt valtionosuudet, jotka eivät sisälly vuoden 2010 uudistukseen. Opetus- ja kulttuuritoimen nykyisistä valtionosuuksista on kuntien ylläpitämän koulutuksen laskennalliseksi osuudeksi arvioitu vuonna 2009 68 % ja vuodesta 2010 alkaen 43 %.

*** Kuntayhtymien yksikköhintarahoitusta on kuntien saamaa valtionosuutta suurempi, koska suurinta osaa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle jäävistä tehtävistä ylläpitää muu kuin kunta, minkä seurauksena kuntien asukaskohtainen rahoitusosuus muodostuu niiden saamaa valtionosuutta suuremmaksi (ns. ylläpitäjäjärjestelmä).